
Vox-speilet 2010

Voksnes deltakelse i opplæring

Vox-speilet 2010

Voksnes deltakelse i opplæring

Forfattere:

Karl Bekkevold, Sigr d Holm, Magnus Fodstad Larsen

Forord

Dette er den fjerde utgaven av Vox-speilet, en årlig statistikkrapport om voksnes deltakelse i opplæring. Rapporten tar for seg voksnes deltakelse i både formell og ikke-formell opplæring.

Tilgang på registerdata har vært en forutsetning for å kunne skrive denne rapporten. På flere områder har det skjedd endringer i rapporteringen fra tidligere år. Endringer i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) har påvirket hvilke tall vi kan publisere om norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, og ført til at enkelte tabeller ikke kan publiseres i år.

Videre har en revisjon av hvordan man håndterer data om voksne i videregående opplæring, ført til store endringer i datagrunnlaget på dette området. I forbindelse med at Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) har overtatt rapporteringen av tall for høyere utdanning, har også registreringen av antall realkompetansestudenter blitt endret. Statistikken på disse områdene vil dermed ikke kunne sammenliknes direkte med tidligere utgaver av Vox-speilet.

Vox har møtt stor velvilje fra en rekke aktører i arbeidet med å samle inn registerdata til denne rapporten, og vi ønsker å takke Utdanningsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og Statistisk sentralbyrå (SSB) for godt samarbeid.

Prosjektet har vært ledet av Sigrid Holm ved Vox som sammen med Karl Bekkevold og Magnus Fodstad Larsen har gjennomført analysene og skrevet rapporten. En intern referansegruppe med Eirik Bäcklund, Sigrun Røstad, Ingun Westlund og Helga Arnesen har bidratt med faglige innspill.

Oslo, april 2011

Jan Ellertsen
direktør

Innhold

Forord	3
1 Bakgrunn	5
1.1 Innhold og datagrunnlag	6
2 Voksne i grunnskoleopplæring	7
3 Norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.....	10
3.1 Deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap	11
3.1.1 Deltakelse etter spor.....	11
3.2 Deltakere med rett og plikt til opplæring	13
3.3 Resultat fra avsluttende norskprøver	14
4 Voksne i videregående opplæring	19
4.1 Datagrunnlag	20
4.2 Voksne deltakere i videregående opplæring 2009.....	20
4.2.1 De mest populære studieretningene	21
4.3 Nye deltakere.....	24
4.4 Voksne som består videregående opplæring.....	26
4.5 Voksne som avbryter opplæringen.....	26
5 Voksne i høyere utdanning.....	28
5.1 Formell høyere utdanning	29
5.1.1 Flere realkompetansesstudenter	31
5.1.2 Fire av ti studenter deltar i videreutdanning.....	33
5.2 Etterutdanning.....	34
6 Studieforbund og fjernundervisning	36
6.1 Utvikling i studieforbundenes aktivitetsnivå	36
6.1.1 Hovedtrekk i studieforbundenes aktivitet siden 2002.....	37
6.1.2 Deltakere og kurs etter emner/fag	37
6.1.3 Deltakernes aldersfordeling.....	38
6.1.4 Deltakere fordelt på nivå og eksamensform	38
6.1.5 Aktiviteten etter studieforbund	39
6.1.6 Særtrekk ved kursdeltakelsen i de enkelte studieforbundene	40
6.2 Fjernundervisning.....	41
6.2.1 Hovedtrekk i fjernundervisningens aktivitet siden 2002.....	41
6.2.2 Kursdeltakere etter nivå og eksamensform	42
6.2.3 Deltakelse etter fjernundervisningsinstitusjon	42
7 Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA)	43
7.1 Søking og tildeling av støtte til opplæring	43
7.2 Prosjekter innvilget i 2009 – ordinære søknader	45
7.2.1 Deltakerstatistikk 2009 – ordinær satsning	46
7.3 Særskilte satsinger 2009	47
7.3.1 Deltakerstatistikk 2009 – særskilte satsninger	48
Tabell V1 Insititusjoner for høyere utdanning.....	50
Referanser	51

1 Bakgrunn

Utdanningsnivået i Norge er høyt sammenliknet med nivået i andre europeiske land. 36 prosent av den norske befolkningen mellom 25 og 64 år har høyere utdanning. Bortsett fra Finland er det ingen andre land i Europa som har en høyere andel av befolkningen med universitets- eller høyskoleutdanning. Det er imidlertid fortsatt en relativt stor andel av den norske befolkningen som har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. I 2009 gjaldt dette i overkant av 500 000 personer i alderen 20-59 år (22 prosent). SSB's kompetanseframskrivning viser at det i framtiden vil bli færre jobber for personer med lav grunnutdanning, mens behovet for arbeidskraft med yrkesfaglig bakgrunn og med høyere utdanning øker (Bjørnstad mfl, 2010, s. 39). Det er derfor en kompetansepolitisk utfordring at relativt mange voksne har grunnskole som høyeste fullførte utdanning, mens etterspørselen etter arbeidskraft i framtiden i særlig grad vil rette seg mot arbeidskraft med yrkesfaglig bakgrunn på videregående skole-nivå og arbeidskraft med høyere utdanning. Kunnskap om voksnes deltakelse i videregående opp-

læring og i høyere utdanning er derfor viktig i den videre utformingen av kompetansepolitikken. Her i Vox-speilet presenteres statistikk og analyser av voksnes deltakelse i videregående opplæring og høyere utdanning.

Gode grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving, regning og data er viktig for deltakelse i samfunns- og arbeidsliv og for å fullføre en formell utdanning. Et viktig tiltak for å nå den delen av befolkningen som har lav utdanning og svake grunnleggende ferdigheter, er Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA). Programmet startet i 2006 og har som mål å få virksomheter til å gjennomføre opplæring for arbeidstakere gjennom å delfinansiere opplæringstiltak i lesing, skriving, hverdagsmatematikk og digital kompetanse. Hensikten er å bidra til at voksne får den basiskompetansen som er nødvendig for å mestre krav og omstilling i arbeidslivet. Vox-speilet inneholder søknads- og deltakerstatistikk knyttet til BKA-programmet.

1.1 Innhold og datagrunnlag

Vox-speilet er en statistikkrapport over voksnes deltakelse i opplæring. I rapporten presenterer vi statistikk fra opplæring som er helt eller delvis finansiert gjennom offentlige midler, både formell utdanning og ikke-formell opplæring. Hensikten med rapporten er å styrke statistikk- og kunnskapsgrunnlaget om voksnes læring.

En stor del av den ikke-formelle opplæringen skjer i arbeidslivet og finansieres av virksomhetene selv. Denne opplæringen gjennomføres av både interne og eksterne tilbydere. Det finnes derfor ikke samlet statistikk for denne formen for opplæring. Derimot vil opplæring i arbeidslivet, finansiert med statlige midler gjennom Program for basiskompetanse i arbeidslivet, BKA, bli presentert. Programmet forvaltes av Vox på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet.

All statistikk er hentet fra offisielle registre. I den grad Vox har fått tilgang på rådatafiler, er disse bearbeidet for å kunne gjøre analyser ut over den offisielle statistikken. Rapporten tar for seg følgende områder:

- voksne i grunnskoleopplæring
- norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere
- voksne i videregående opplæring
- voksne i høyere utdanning og deltakelse i etter- og videreutdanning
- deltakelse i opplæring i regi av studieforbund og fjernundervisning
- opplæring i grunnleggende ferdigheter gjennom Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA)

Statistikkgrunnlaget er hentet fra en rekke ulike kilder:

- VIGO – fylkeskommunenes inntakssystem for videregående opplæring
- Statistikkbanken – SSB
- Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)
- Nasjonalt introduksjonsregister (NIR)
- Folkeuniversitetet – Norsk språktest
- Grunnskolenes Informasjonssystem (GSI)
- Vox' database for BKA-programmet

Fakta

Formell opplæring

Formell opplæring omfatter all offentlig godkjent utdanning som leder til formell kompetanse. Dette inkluderer grunnskole, moduler, årskurs, fagbrev eller studiekompetanse på videregående skole-nivå (inkludert lærlingpraksis og praksiskandidatkurs), offentlig godkjent fagskoleutdanning, utdanning som gir studiepoeng ved høyskole eller universitet, og godkjent videreutdanning som gir spesialisering for profesjoner (for eksempel spesialisering innen medisin).

Ikke-formell opplæring

Ikke-formell opplæring omfatter kurs, seminarer og konferanser der opplæring er hovedformålet med deltakelse, samt privattimer og forelesninger/foredrag som ikke inngår i en formell utdanning. Ikke-formell opplæring inkluderer i tillegg planlagte perioder med organisert veiledning i arbeidssituasjon av en kollega, instruktør eller veileder, på engelsk kalt 'guided on-the-job training'.

2 Voksne i grunnskoleopplæring

Alle voksne har rett til opplæring på grunnskolenivå. Paragraf 4a-1 i opplæringsloven slår fast at voksne som har behov for grunnskoleopplæring, har rett til dette uavhengig av tidligere utdanning. Retten til opplæring er behovsfestet og omfatter de fagene kandidaten trenger for å få vitnemål for fullført grunnskoleopplæring for voksne. Dette omfatter de skriftlige fagene norsk, norsk som andrespråk, engelsk og matematikk, og to av følgende muntlige fag: samfunnsfag, natur- og miljøfag og kristendom eller livssyn (www.utdanning.no, 2011). Som for ordinær grunnskole er det den enkelte kommune som har ansvaret for opplæringen, og opplæringstilbudet skal tilrettelegges etter den enkelte deltakerens livssituasjon og behov. Det er også den enkelte kommunes ansvar å rapportere inn data fra grunnskoleopplæringen til Grunnskolenes Informasjonssystem (GSI).

Rapporten Opplæring for voksne (Vox 2009, s. 6) oppgir at 261 av 430 kommuner på landsbasis har et opplæringstilbud for voksne på grunnskolenivå. De fleste kommunene gjennomfører opplæringen ved egne kommunale voksenopplæringsentre, men 146 kommuner deltar i interkommunalt samarbeid om opplæringstilbudet.

I skoleåret 2009/2010 var det totalt 9 502 deltakere i grunnskoleopplæring for voksne. 4 100 deltok i ordinær grunnskoleopplæring, og 5 402 fikk spesialundervisning. Voksne som ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, får tilbud om spesialundervisning (opplæringsloven § 4A-2). I denne gruppen er det 9 prosent minoritetsspråklige.

Antall deltakere har vært på et stabilt nivå siden 2003/2004. Fra skoleåret 2008/2009 til 2009/2010 har antallet deltakere i den ordinære grunnskoleopplæringen økt med 6 prosent. Økningen i antall deltakere det siste året skyldes først og fremst den store økningen i antallet minoritetsspråklige i 2009/2010. Andelen minoritetsspråklige i ordinær grunnskoleopplæring for voksne lå i 2009/2010 på 81 prosent (3 326 personer). Dette er den høyeste andelen minoritetsspråklige siden 2002/2003. Den store andelen minoritetsspråklige skyldes ikke bare en økning fra 2008/2009 i antallet minoritetsspråklige, men også en nedgang i antallet ikke-minoritetsspråklige deltakere. Antallet minoritetsspråklige i grunnskoleopplæringen har økt jevnt de siste 10 årene, samtidig som antallet ikke-minoritetsspråklige deltakere har sunket.

Tabell 2.1.1 Deltakere i ordinær grunnskoleopplæring, andel kvinner og minoritetsspråklige per skoleår

År	Deltakere	Andel kvinner	Andel minoritetsspråklige
2002/2003	3 686	57	58
2003/2004	4 208	56	56
2004/2005	4 471	57	62
2005/2006	4 363	57	72
2006/2007	4 268	58	73
2007/2008	4 128	59	70
2008/2009	3 879	58	73
2009/2010	4 100	52	81

Kilde: GSI

Andelen voksne kvinner i grunnskoleopplæringen var på 52 prosent. Av disse kvinnene var 79 prosent minoritetsspråklige og 21 prosent ikke-minoritetsspråklige. Andelen minoritetsspråklige kvinner har økt fra 73 prosent i 2008/2009. Det er likevel en nedgang i andelen minoritetsspråklige kvinner i forhold til alle minoritetsspråklige og en nedgang av andelen kvinner totalt, noe som tyder på at den store økningen av minoritetsspråklige deltakere i hovedsak er menn. Andelen kvinner blant ikke-minoritetsspråklige er den samme som i fjor, 57 prosent.

Selv om kvinnelige deltakere er i flertall både blant minoritetsspråklige og ikke-minoritetsspråklige, er andelen minoritetsspråklige menn i grunnskoleopplæringen høy i Norge sammenliknet med andre europeiske land.

Tabell 2.1.2 viser at 16 prosent av alle deltakerne i ordinær grunnskoleopplæring for voksne fikk opplæringen i Oslo. Oppland og Vestfold var de nest største fylkene med 8 prosent av deltakerne hver.

Tabell 2.1.2 Deltakere i grunnskoleopplæring og andelen minoritetsspråklige fordelt etter fylke, 2009/2010

Fylke	Antall deltakere	Prosent av landet	Andel minoritetsspråklige	Antall deltakere per 1 000 innbyggere ¹	Geografisk fordeling av andel minoritetsspråklige deltakere
Akershus	277	7	74	0,66	
Aust-Agder	228	6	76	2,64	
Buskerud	197	5	88	0,95	
Finnmark	63	2	97	1,09	
Hedmark	53	1	45	0,34	
Hordaland	231	6	81	0,61	
Møre og Romsdal	199	5	57	0,99	
Nordland	199	5	86	1,05	
Nord-Trøndelag	90	2	98	0,86	
Oppland	322	8	64	2,13	
Oslo	673	16	82	1,40	
Rogaland	278	7	91	0,84	
Sogn og Fjordane	53	1	45	0,63	
Sør-Trøndelag	212	5	88	0,91	
Telemark	175	4	95	1,28	
Troms	183	4	84	1,46	
Vest-Agder	180	4	100	1,35	
Vestfold	322	8	79	1,73	
Østfold	165	4	95	0,76	
Totalt	4 100	100	81	1,06	

Kilde: GSI

¹ Innbygger viser her til personer over 16 år per 1.1.2010. (Kilde: SSB)

Visste du at...

Alle voksne har rett til grunnskoleopplæring hvis de trenger det, uavhengig av tidligere utdanning.

Det var likevel Aust-Agder som hadde den største andelen av den voksne befolkningen som deltok. Her har 2,64 personer av 1 000 innbyggere deltatt. Også Oppland skiller seg ut ved at 2,13 personer per 1 000 innbyggere har tatt del i grunnskoleopplæring. I motsatt ende av skalaen finner vi Hedmark, som er det fylket der den laveste andelen av innbyggerne har deltatt (0,34 per 1 000 innbyggere).

Det er i Vest-Agder vi finner den største andelen voksne minoritetsspråklige i grunnskoleopplæringen. I dette fylket var alle deltakerne minoritetsspråklige (100 prosent). Nord-Trøndelag (98 prosent) og Finnmark (97 prosent) har også høye andeler minoritetsspråklige, mens Hedmark og Sogn og Fjordane (45 prosent) hadde den laveste andelen minoritetsspråklige.

Av de minoritetsspråklige deltakerne i grunnskoleopplæringen fikk også 37 prosent opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Kommunene registrerer per i dag ikke om deltakerne tar ett eller flere fag, eller om de oppnår vitnemål for fullført grunnskoleopplæring, i GSI. Utstedelse av vitnemål registreres derimot i VIGO og videre i Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB). Tabell 2.1.3 viser antall utstedte vitnemål til voksne deltakere fordelt på skoleår og aldersgrupper.

Det totale antallet voksne deltakere som hvert år mottar vitnemål, har vært stabilt siden skoleåret 2001/2002. Ser man bort fra skoleåret 2002/2003, ligger antallet utstedte vitnemål på mellom 600 og 700. Nær halvparten av disse blir utstedt til deltakere i alderen 17–19 år. I denne gruppen er det stor sannsynlighet for at deltakerne har deltatt i et ordinært grunnskoleløp for barn og ungdom, men at de har påbegynt skolen senere eller brukt lengre tid enn normalt. Det er forholdsvis få deltakere over 30 år som tar eller fullfører grunnskoleopplæring. Andelen deltakere over 30 år har de siste årene vært rundt 15 prosent av det totale antallet.

Tabell 2.1.3 Antall utstedte vitnemål til voksne deltakere per skoleår og aldersgruppe

Alder	Skoleår							
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
17–19	326	307	380	374	375	307	357	306
20–29	204	120	155	185	305	274	245	241
30–39	91	28	79	38	48	83	62	73
40–49	25	8	27	5	6	18	23	10
50–59	0	2	4	0	0	1	2	1
60+	0	0	0	0	0	2	0	3
Totalt	646	465	645	602	734	685	689	634

Kilde: SSB/NUDB

3 Norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Per januar 2010 var det 417 861 innvandrere over 16 år i Norge.² Dette utgjør 11 prosent av den totale befolkningen over 16 år. De største innvandrergroppene kommer fra Polen, Sverige, Tyskland, Irak og Somalia.

Innvandrere som er omfattet av introduksjonsloven, har rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Det er oppholdsgrunnlaget til hver enkelt som avgjør om man har rett til å delta i introduksjonsprogrammet, og rett og/eller plikt til å delta på norskopplæring. Rett og plikt til opplæring gjennom Introduksjonsprogrammet gjelder for nyankomne innvandrere mellom 18 og 55 år. Innvandrere mellom 55 og 67 år har rett, men ikke plikt til opplæring. Opplæringen skal bestå av 300 timer.³ 250 av disse er norskopplæring, og 50 timer er samfunnskunnskap. Arbeidsinnvandrere fra land utenfor EFTA/EØS har plikt, men ikke rett til norskopplæring. Det vil si at de må gjennomføre de obligatoriske timene med norskopplæring før de kan søke om permanent oppholdstillatelse, men de må betale opplæringen selv. Andre innvandringsgrupper, som arbeidsinnvandrere fra EFTA/EØS-området, har verken rett eller plikt til norskopplæring.

Kommunene har plikt til å gi et gratis opplæringstilbud til de innvandrerne som har rett og plikt til opplæring. Tilbudet skal gis innen tre måneder etter at det har blitt satt fram krav om opplæring. De 300 opplæringstimene må tas innen tre år etter at oppholdstillatelse blir gitt første gang. Kommunene har i tillegg og ved behov plikt til å tilby ytterligere opplæring i inntil 2700 timer, som deltakerne må ta innen fem år.

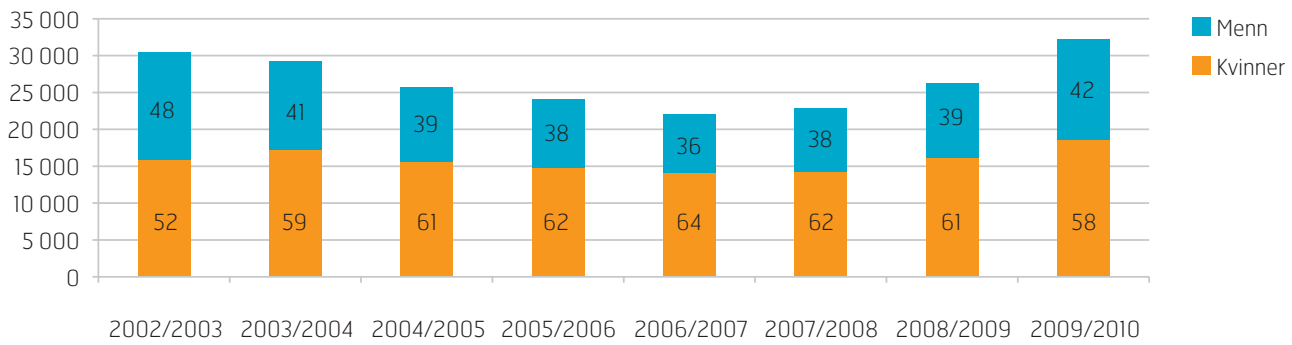
Opplæringen i norsk og samfunnskunnskap skal gi deltakerne mulighet for likestilling, deltakelse og integrering i det norske samfunnet.

Datagrunnlaget for statistikken som blir presentert her, er hentet fra Grunnskolenes Informasjonssystem (GSI), Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) og Folkeuniversitetet – Norsk språktest. Norsk språktest administrerer de avsluttende norskprøvene på oppdrag fra Vox. GSI inneholder informasjon som kommunene har lagt inn, om antall deltakere i opplæring uavhengig av finansiering. NIR gir informasjon om deltakere med rett og/eller plikt til opplæring etter introduksjonsloven.

² Innvandrere betegner her personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. (Kilde: SSB)

³ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har per januar 2011 ute på høring et forslag om å øke antallet opplæringstimer fra 300 til 600 (www.regjeringen.no).

Figur 3.1.a Deltakere i norsk og samfunnskunnskap fordelt på skoleår og kjønn

Kilde: GSI

3.1 Deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap

I skoleåret 2009/2010 var det totalt 32 317 deltakere i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette innebærer en økning på 23 prosent i antall deltakere fra forrige skoleår. Kvinner utgjør 58 prosent av deltakerne, og det er den laveste andelen kvinner i opplæring siden 2002/2003.

De fleste som får opplæring i norsk og samfunnskunnskap, får dette i Oslo. Tabell 3.1b viser at over en femtedel av opplæringen foregår i hovedstaden. Hvis vi tar med Akershus, som alene står for 9 prosent av opplæringen, ser vi at 31 prosent av opplæringen foregår i hovedstadsregionen.

9 prosent av opplæringen foregår i Hordaland og 8 prosent i Rogaland.

3.1.1 Deltakelse etter spor

Norskopplæringen er organisert i tre spor. Sporinndelingen skal ta utgangspunkt i den enkelte deltakers forutsetninger og mål for opplæringen, slik at deltakerne får en best mulig tilpasset opplæring (Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere). Deltakere på spor 1 har liten eller ingen skolegang. Dette er personer som i liten grad har fått lese- og skriveopplæring i sine opprinnelsesland. Deltakere på spor 2 har en del skolegang og er vant til å bruke skriftspråk. Deltakere på spor 3 er personer med god allmennutdanning.

Tabell 3.1b Deltakere i norsk og samfunnskunnskap per fylke 2009/2010

Fylke	Antall	Prosent	Geografisk fordeling av deltakere
Oslo	6 972	22	
Hordaland	2 957	9	
Akershus	2 935	9	
Rogaland	2 568	8	
Buskerud	1 626	5	
Møre og Romsdal	1 606	5	
Nordland	1 517	5	
Vest-Agder	1 365	4	
Sør-Trøndelag	1 307	4	
Østfold	1 269	4	
Vestfold	1 182	4	
Troms	1 158	4	
Oppland	1 147	4	
Telemark	1 035	3	
Aust-Agder	898	3	
Finnmark	753	2	
Hedmark	753	2	
Nord-Trøndelag	707	2	
Sogn og Fjordane	562	2	
Sum	32 317	100	

Kilde: GSI

I 2009/2010 gikk 24 prosent av deltakerne i norskopplæring på spor 1, 58 prosent på spor 2 og 18 prosent på spor 3. Figur 3.1.1a viser at fordelingen mellom sporene har vært forholdsvis stabil de siste årene. Sammenlikner man utviklingen i antall deltakere for hvert spor fra 2005 til 2010, har det likevel vært en noe større økning i andelen spor 2-deltakere enn på de andre sporene. På spor 2 har antallet deltakere økt med 49 prosent fra 2005 til 2010, mens økningen på spor 1 og 3 i samme periode var på henholdsvis 20 og 17 prosent.

Figuren viser at det var en tydelig nedgang i antall deltakere på spor 1 fra 2004/2005 til 2005/2006. Denne nedgangen skyldes i hovedsak endringer i organiseringen av opplæringen, i og med at opplæringen fram til 2005/2006 bare var organisert i to løp; A- og B-løp. Det er derfor vanskelig å sammenlikne fordelingen av deltakere per spor til og med 2004/2005 og fra og med 2005/2006. Det totale antallet deltakere i norskopplæringen kan likevel sammenliknes.

Det hittil laveste registrerte antallet deltakere var i 2006/2007. Antallet deltakere har etter dette økt kraftig, og i 2009/2010 ble det registrert 32 317 deltakere. Nedgangen i antallet deltakere fra 2004 fram til 2006 kan skyldes at flere grupper i denne perioden mistet retten til gratis opplæring. Dette gjaldt blant annet asylsøkere, arbeidsinnvandrere fra EØS-land, EU-borgere, studenter og au paires.

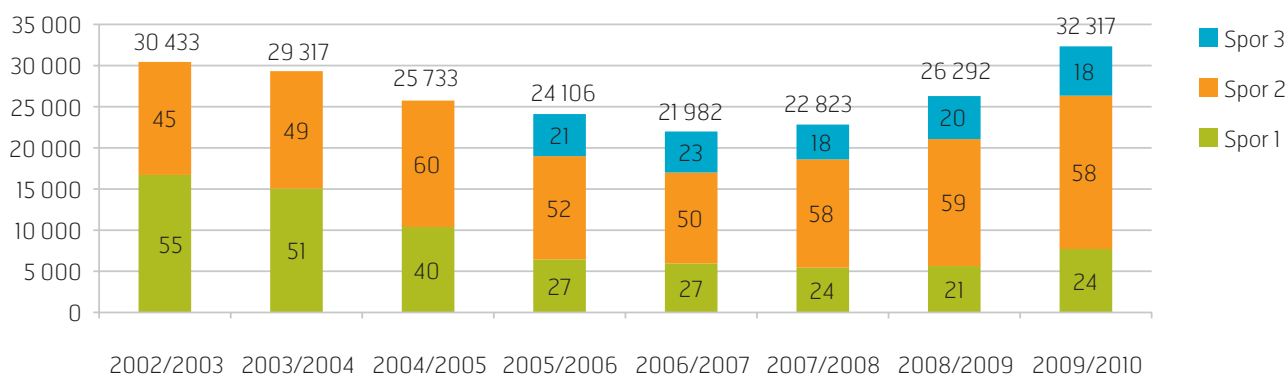
Fakta

De seks ulike regionene består av disse fylkene:

Region Øst: Oslo, Akershus, Østfold og Vestfold
 Region Indre Øst: Hedmark, Oppland og Buskerud
 Region Sør: Telemark, Aust- og Vest-Agder
 Region Vest: Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane
 Region Midt: Møre og Romsdal og Sør- og Nord-Trøndelag
 Region Nord: Nordland, Troms og Finnmark

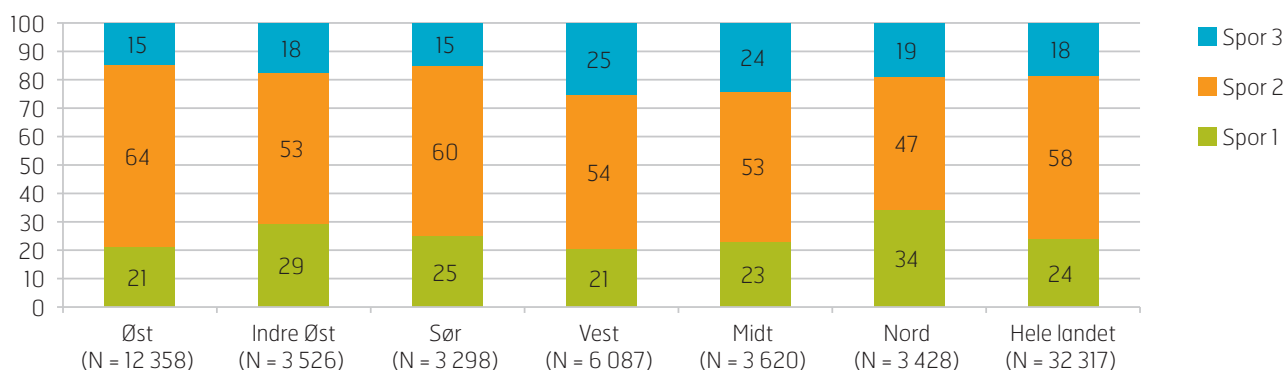
For 2009/2010 var fordelingen på spor 1, 2 og 3 henholdsvis 24, 58 og 18 prosent. Disse prosentandelene varierer noe når vi sammenlikner de forskjellige regionene (figur 3.1.1b). Inndelingen i regioner baserer seg på IMDI's seks regionkontorer, men det er kommunene i de forskjellige regionene som er ansvarlig for opplæringen. Av de seks regionene hadde region Nord den største andelen av sine deltakere på spor 1 og den minste andelen på spor 2. Region Øst hadde derimot den største andelen av sine deltakere på spor 2. Her var 64 prosent registrert på spor 2. Antallet deltakere i hver region står i parentes under søylene i figuren.

Figur 3.1.1a Deltakere fordelt på spor per år

Kilde: GSI

Figur 3.1.1b Deltakere per spor fordelt på region i 2009/2010

Kilde: GSI

Tabell 3.2.1 Personer i målgruppen fra 2005 til 2009 som har startet opplæring innen utgangen av 2009, fordelt på oppstartsår

År	Antall personer i målgruppen	År opplæringen startet						Begynte med opplæring innen utgangen av 2009	
		Før 2005	2005	2006	2007	2008	2009	Totalt	Prosent
2005	3 613	0	604	1 312	160	103	68	2 247	62
2006	10 425	1	9	4 854	2 032	385	236	7 517	72
2007	12 800	0	1	41	5 676	2 454	589	8 761	68
2008	13 413	0	0	3	76	5 963	2 856	8 898	66
2009	14 407	0	0	1	1	48	7 409	7 459	52
Totalt	54 658	1	614	6 211	7 945	8 953	11 158	34 882	64

Kilde: NIR

3.2 Deltakere med rett og plikt til opplæring

Innvandrere som er omfattet av introduksjonsloven, har rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. I 2009 ble 14 407 nye personer omfattet av denne loven. Av disse hadde 76 prosent både rett og plikt til gratis opplæring, 22 prosent hadde plikt, men ikke rett til opplæring, og 3 prosent hadde rett, men ikke plikt. Plikten er knyttet til søknad om permanent oppholdstillatelse. Samlet vil disse rettighetsgruppene i dette kapittelet bli omtalt som målgruppen for opplæring. Personer som er omfattet av introduksjonsloven, registreres i Nasjonalt introduksjonsregister (NIR).⁴

Tabell 3.2.1 viser antall personer som hvert år omfattes av introduksjonsloven fra 2005 til 2009. Tabellen viser også hvor mange av disse som hvert år har begynt med norsk-opplæring. Hittil har totalt 54 658 personer blitt omfattet av introduksjonsloven. Av disse hadde 64 prosent begynt med opplæring innen utgangen av 2009. Av personene som ble omfattet av introduksjonsloven i 2009, hadde 52 prosent begynt med norskopplæring innen utgangen av året.

Sammenliknet med tidligere år er dette første gang over halvparten av målgruppen begynner opplæringen i løpet av det året de får rett og/eller plikt til opplæring.

Av de 6 948 personene i målgruppen som ikke begynte med opplæring i 2009, har 16 prosent (1 078 personer) fått fritak fra opplæringen. Fritak fra opplæringen kan blant annet innvilges hvis man oppfyller kravene om tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk, eller hvis det er tungtveiende helsemessige grunner for at man ikke kan delta i opplæringen (Rundskriv H-20/05). I 2009 var det 1 019 personer som ble fritatt på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i norsk/samisk.

Det var 27 800 personer som deltok i norskopplæringen i 2009 (tabell 3.3.2). Av disse var det 11 194 som hadde sin første registrerte opplæringstime i 2009. 1 283 (11 prosent) av disse sluttet igjen innen utgangen av 2009.

Av alle deltakerne i norskopplæring i 2009 hadde 90 prosent både rett og plikt til opplæring, mens 8 prosent bare hadde plikt. Dette er arbeidsinnvandrere som har plikt til å delta i norskopplæring dersom de ønsker permanent opphold.

Arbeidsinnvandrere utgjorde 11 prosent av deltakerne som begynte med opplæring i 2009.

Tabell 3.2.2 viser deltakerne i norskopplæringen i 2009 basert på rettighetsgruppe, kjønn og alder, og antall personer per rettighetsgruppe. Totalt er det flere kvinner enn menn som deltar i opplæringen, men for gruppen med plikt til opplæring er menn i flertall. Dette er som nevnt først og fremst arbeidsinnvandrere. De fleste deltakerne er under 30 år. I gruppen med rett, men ikke plikt er alle over 41 år, noe som skyldes at denne rettighetsgruppen bare omfatter innvandrere i målgruppen på mellom 55 og 67 år.

Tabell 3.2.2 Deltakere i norskopplæring i 2009 etter kjønn, alder og rettighetsgruppe

	Plikt (N = 2 264)	Rett (N = 435)	Rett og plikt (N = 25 101)	Totalt antall (N = 27 800)
Kjønn				
Menn	52	47	39	41
Kvinner	48	53	61	59
Totalt	100	100	100	100
Alder				
Under 30 år	32	0	46	44
30–40 år	51	0	39	40
41 år og eldre	17	100	15	17
Totalt	100	100	100	100

Kilde: NIR

⁴ Nasjonalt introduksjonsregister ble høsten 2010 endret og oppdatert. Dette medfører at tall fra NIR i denne rapporten ikke nødvendigvis stemmer overens med tall i tidligere utgaver av Vox-speilet. Tallene her kan derfor heller ikke uten videre sammenliknes med tidligere tall.

3.3 Resultat fra avsluttende norskprøver

Per dags dato er det ikke obligatorisk å ta avsluttende norskprøver.⁵ Likevel velger mange å ta en slik prøve. Prøvene blir både tatt av innvandrere med rett og plikt til norskopplæring, og av deltakere knyttet til overgangsordningen og privatister. Deltakere som er knyttet til overgangsordningen, er personer som fikk oppholdstillatelse før 1. september 2005 og dermed ikke er omfattet av introduksjonsordningen. Overgangsordningen ble avsluttet 1. september 2010.

Norskprøvene er delt opp etter ferdighetsnivå. Norskprøve 1 er ikke en avsluttende prøve og har hovedsakelig en diagnostisk funksjon til internt bruk i opplæringen. Norskprøve 2 og 3 er avsluttende prøver, og prøve 3 er på et høyere ferdighetsnivå enn prøve 2. Begge prøvene er delt inn i en skriftlig og en muntlig prøve. Den skriftlige prøven er igjen delt opp i tre delprøver: lytting, lesing og skriftlig produksjon. Alle delprøvene må være bestått for å bestå den skriftlige prøven. Deltakere på spor 2 og 3 har etter læreplan i norsk og samfunnskunnskap (2005) som mål å bestå den skriftlige og muntlige delen av norskprøve 3. For deltakere på spor 1 som også får grunnleggende lese- og skriveopplæring, er målet å bestå den skriftlige delen av norskprøve 2 og den muntlige delen av norskprøve 3. Det er deltakerne selv som bestemmer når de skal gå opp til en avsluttende prøve, men det forventes at veilederne i norskopplæringen gir råd om dette. Prøvene blir avholdt tre ganger i året.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) utbetaler resultattilskudd til kommunene. I 2009 ble det utbetalt et resultattilskudd på 5 300 kroner per beståtte norskprøve, men maks 21 200 kroner per kandidat, avhengig av hvor mange avsluttende norskprøver den enkelte går opp til og består. Deltakere kan gå opp til så mange prøver de vil, men har bare krav på å få dekket én prøve av kommunen. Deltakere som melder seg opp som privatister, må finansiere prøvene selv.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) bruker resultatene fra norskprøvene som en indikator på kvaliteten i opplæringen i kommunene, og det settes derfor hvert år resultatkrav for andelen beståtte muntlige og skriftlige norskprøver. I 2009 var resultatkravet at 60 prosent skulle bestå de skriftlige norskprøvene og 95 prosent de muntlige norskprøvene.

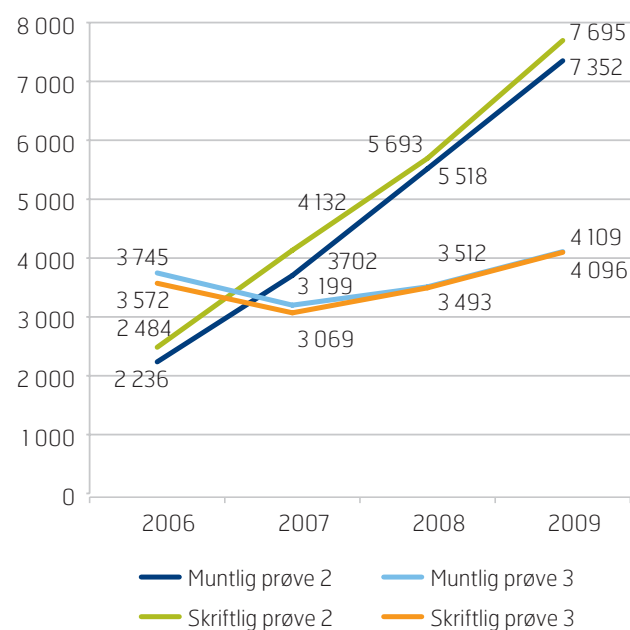
Tallene vi presenterer her, er basert på data fra Norsk språkttest. Datagrunnlaget viser antall prøver og ikke antallet deltakere. I de tilfellene der en deltaker tar en av prøvene om igjen, blir deltakeren telt flere ganger. Deltakere som går opp

til begge norskprøve (norskprøve 2 og 3) i løpet av samme år, blir registrert som to kandidater det året.

Figur 3.3a viser utviklingen i antall avlagte norskprøver de siste årene. Figuren viser at det totale antallet avlagte prøver øker hvert år, og at det er norskprøve 2 som øker mest. Fra at det i 2006/2007 var like mange som tok norskprøve 2 og norskprøve 3, var det i 2009 dobbelt så mange som tok norskprøve 2 som norskprøve 3. Antallet avlagte norskprøve 2 økte i denne perioden med 86 prosent, og antallet avlagte norskprøve 3 økte med 33 prosent. Det er liten forskjell i utviklingen mellom de skriftlige og muntlige prøvene på hvert nivå. Økningen i antallet norskprøve 2 skyldes ikke bare en økning i antall personer i opplæring, men kan også forklares med at flere på spor 3 nå velger å ta norskprøve 2.

Resultatene fra norskprøvene i 2009 viser at 92 prosent besto muntlig norskprøve 2, og 81 prosent besto muntlig norskprøve 3 (tabell 3.3b). Så godt som alle kandidatene består altså de muntlige prøvene. Ser vi derimot på de skriftlige prøvene, er det bare litt over halvparten av kandidatene som består. For skriftlig norskprøve 2 besto 62 prosent, og for skriftlig norskprøve 3 besto 55 prosent. Det er en større andel som består norskprøve 2 enn norskprøve 3.

Figur 3.3a Antall avlagte norskprøve 2 og 3 per år

Kilde: Norsk språkttest

Tabell 3.3b Kandidater som har avlagt og bestått norskprøve 2 og 3 i 2009

		Totalt antall kandidater	Antall bestått	Bestått i prosent
Skriftlig prøve	Norskprøve 2	7 695	4 795	62
	Norskprøve 3	4 096	2 234	55
Muntlig prøve	Norskprøve 2	7 352	6 776	92
	Norskprøve 3	4 109	3 332	81

Kilde: Norsk språkttest

⁵ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har per januar 2011 et forslag ute på høring om å gjøre avsluttende norskprøver obligatoriske (www.regjeringen.no).

Sammenlikner vi resultatene for 2009 med tidligere år, ser vi at antallet som besto de muntlige norskprøvene, har en svak nedgang (figur 3.3c). På de skriftlige prøvene har det derimot vært en økning i antallet beståtte prøver. I 2009 besto 62 prosent skriftlig norskprøve 2. Dette er over resultatkravet som departementet har satt. Resultatene fra de øvrige prøvene ligger under resultatkravet. Likevel er det en positiv utvikling i antall beståtte skriftlig norskprøve 3.

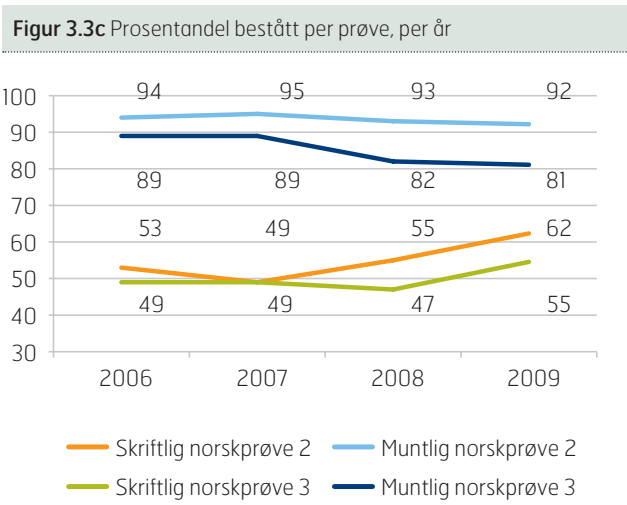
Tabell 3.3d viser resultatene på de skriftlige prøvene for hver av regionene. Det er region Øst som har den høyeste andelen bestått på både norskprøve 2 og 3. Privatistene er skilt ut som egen gruppe uavhengig av hvilken region de har tatt prøvene i. Privatistene gjør det bedre enn ordinære kandidater på skriftlig prøve 2, men kommer derimot dårligere ut enn de fleste regionene når det gjelder norskprøve 3.

I samtlige regioner var det en større andel kandidater som besto norskprøve 2 enn norskprøve 3, men det er også en større spredning i resultatene mellom regionene på norskprøve 2. I region Øst besto for eksempel 65 prosent norskprøve 2, sammenliknet med Indre Øst der 53 prosent besto denne prøven.

Alle kandidater som går opp til en skriftlig prøve, blir bedt om å fylle ut et persondataskjema. Skjemaet brukes for å få grunnlagsdata som kan belyse hvilke faktorer som påvirker læringen, og hvilke faktorer som påvirker resultatene av prøvene. Skjemaet består av egenrapporterte opplysninger om blant annet utdanning, hjemland og botid i Norge. Persondataskjemaet ble levert inn ved ca. 80 prosent av de skriftlige prøvene. Fordi deltakerne kan ta flere skriftlige prøver i løpet av et år og dermed også levere flere skjemaer, viser tallene i skjemaet antallet innleverte skjemaer og ikke antall personer. Det er likevel kandidater eller deltakere som blir omtalt. Tabell 3.3e oppsummerer dokumentasjonen fra disse skjemaene.

Visste du at...

Tre av fire av de som tar en skriftlig norskprøve, har videregående skole eller høyere utdanning.

Kilde: Norsk språktest

Tabell 3.3d Resultat av skriftlige norskprøver 2009 per region - Kilde: Norsk språktest

		Øst	Indre Øst	Sør	Vest	Midt	Nord	Privatister	Totalt
Antall læresteder		37	42	42	55	54	51	0	281
Skriftlig 2	Kandidater møtt	2 828	845	808	1 095	730	721	668	7 695
	Bestått i prosent	65	53	56	60	61	60	75	62
Skriftlig 3	Kandidater møtt	1 344	386	340	595	291	228	912	4 096
	Bestått i prosent	56	51	54	55	55	54	53	55

Kilde: Norsk språktest

Tabell 3.3e Resultater av norskprøve 2 og 3, fordelt på kjønn, utdanning, landbakgrunn, tid i Norge og antall opplæringstimer

	Norskprøve 2		Norskprøve 3	
	Kandidater	Andel bestått	Kandidater	Andel bestått
Kjønn				
Mann	2 285	57	980	49
Kvinne	3 810	67	2 329	57
Mangler opplysninger	12	0	5	0
Totalt	6 107	63	3 314	54
Utdanning				
Ingen utdanning	156	40	0	0
Grunnskole	1 303	48	405	40
Videregående skole	1 925	63	1 037	52
Høyskole/universitet	2 403	74	1 478	60
Annet	246	70	314	61
Mangler opplysninger	74	38	80	35
Totalt	6 107	63	3 314	54
Verdensdel				
Amerika (Sør- og Nord-)	371	81	277	68
Europa	1 406	78	1 208	74
Afrika	1 143	54	460	41
Asia	3 169	58	1 364	39
Annet	6	100	0	0
Mangler opplysninger	12	0	5	5
Totalt	6 107	63	3 314	54
Tid i Norge				
Under 1 år	922	76	405	73
1–2 år	1 992	64	989	58
2–3 år	1 122	58	721	51
3–4 år	626	63	372	51
4–5 år	400	55	198	48
Over 5 år	993	60	583	45
Mangler opplysninger	52	35	46	41
Totalt	6 107	63	3 314	54
Timer opplæring				
250 eller færre	1 314	75	812	61
251–500	1 461	69	763	59
501–850	919	62	382	51
Over 850 timer	1 028	44	481	38
Mangler opplysninger	1 385	61	876	54
Totalt	6 107	63	3 314	54

Kilde: Norsk språktest

Kjønn

Flere kvinner enn menn tar de skriftlige prøvene. På norskprøve 2 var 62 prosent av kandidatene kvinner, og på norskprøve 3 var hele 70 prosent kvinner. Dette henger sammen med at det er flest kvinner som deltar i opplæringen i norsk og samfunnskunnskap. At prosentandelen kvinner derimot framstår som høyere i persondataskjemaet enn i figur 2.1.1, kan tyde på at det er en større andel kvinner enn menn som leverer skjemaet.

Det er også flest kvinner som består prøvene. På norskprøve 2 besto 67 prosent av de kvinnelige deltakerne prøvene, mot 57 prosent av de mannlige. Differansen var noe mindre på norskprøve 3, der 57 prosent av kvinnene besto, mot 49 prosent av mennene.

Forskjellen i andelen bestått er forholdsvis lik for de ulike landgruppene. Kvinner består i større grad prøvene enn menn uavhengig av landbakgrunn.

For innvandrere fra Europa besto 82 prosent av kvinnene og 71 prosent av mennene skriftlig prøve 2, og for kandidater fra Asia besto 62 prosent av kvinnene og 51 prosent av mennene. Differansen mellom mennene og kvinnene var derimot mindre for kandidater fra Amerika⁶ og Afrika. To prosentpoeng skilte andelen bestått blant kvinnene fra mennene fra både Amerika (82 og 80 prosent) og Afrika (55 og 53 prosent).

Utdanning

Hele 70 prosent av de som tok norskprøve 2, hadde utdanning på videregående skole-nivå eller høyere. 31 prosent hadde videregående skole, og 39 prosent hadde universitet/høyskole som sin høyeste utdanning. Av de som tok norskprøve 3, hadde 76 prosent høyere utdanning. Utdanningsnivået for de som tar norskprøve 3, er i snitt høyere enn for de som tar norskprøve 2. De med høyere utdanning bruker også i snitt færre timer undervisning før de går opp til skriftlig prøve, og det er de med bare grunnskole som i snitt bruker flest undervisningstimer.

Skjemaene viser også at kandidater til norskprøve 2 har gjennomført flere undervisningstimer enn kandidater som tar norskprøve 3. Dette kan igjen ha sammenheng med at de som tar norskprøve 3, i gjennomsnitt har lengre utdanning enn de som tar norskprøve 2.

Det er en klar sammenheng mellom utdanning og resultat. Av de med universitet/høyskole som høyeste fullførte utdanning besto 74 prosent norskprøve 2, og for de med videregående skole besto 63 prosent. Under halvparten av de med grunnskole eller mindre besto norskprøve 2. Det samme mønsteret ser vi på norskprøve 3. Imidlertid var det ingen uten utdanning som gikk opp til norskprøve 3. Kandidater med utdanningsnivå oppgitt som "annet" besto i nesten like stor grad norskprøvene som kandidater med universitets/høyskoleutdanning. Siden disse tallene baserer seg på egenrapporterte data, er det vanskelig å vite hva "annet" består i.

Landbakgrunn

Av kandidatene som gikk opp til norskprøve 2, var den største gruppen fra Asia (52 prosent). 23 prosent var fra Europa, og 19 prosent fra Afrika. Andelen kandidater fra Europa har de siste årene økt fra 15 prosent i 2007 til 23 prosent i 2009. Ingen av de andre kandidatgruppene har økt i tilsvarende grad.

Den største kandidatgruppen som gikk opp til norskprøve 3, var fra asiatiske land. 41 prosent oppga å komme fra Asia, 36 prosent fra Europa og 14 prosent fra Afrika. Det er altså

en større andel europeere blant de som tar norskprøve 3, enn blant de som tar norskprøve 2. Økningen av andelen europeere som tar norskprøve 2, gjelder ikke for norskprøve 3. Her var prosentandelen lik som for tidligere år.

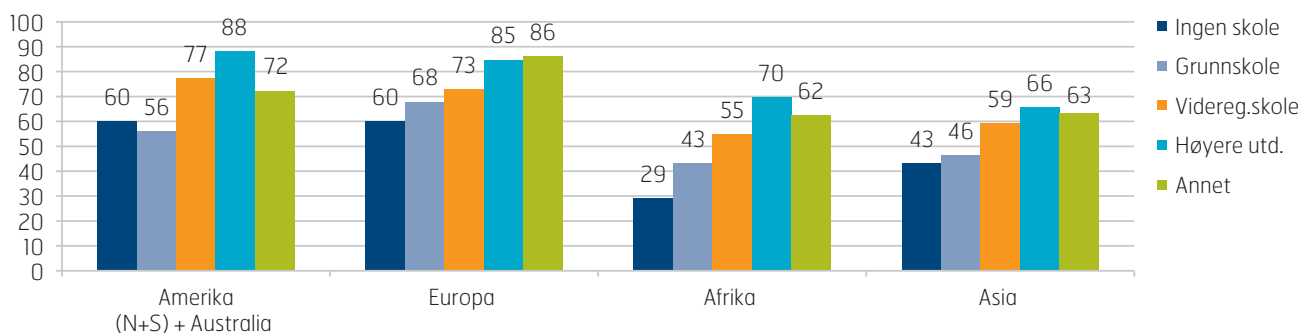
Det er kandidatene fra Amerika og Europa som i størst grad består norskprøvene, men det er også disse kandidatene som har den høyeste utdanningen. 86 prosent av de europeiske kandidatene på norskprøve 2 hadde utdanning på videregående skole-nivå eller høyere. For kandidater fra Amerika var denne andelen på 84 prosent, og for Afrika og Asia 60 og 67 prosent. 27 prosent av kandidatene fra Afrika og Asia hadde bare grunnskole, mens dette gjaldt under 10 prosent av kandidatene fra Europa og Amerika.

Når det gjelder kandidatene som gikk opp til norskprøve 3, er ikke forskjellene i utdanning like store. For eksempel hadde 78 prosent av både de europeiske og asiatiske kandidatene videregående skole eller universitets/høyskoleutdanning. 9 prosent av kandidatene fra Amerika og Europa hadde bare grunnskole, mot 19 og 14 prosent fra Afrika og Asia.

Figur 3.3f viser sammenhengen mellom utdanning og landbakgrunn for de som har bestått norskprøve 2 og 3. Figuren viser at det er de med høyere utdanning som i størst grad består prøvene uansett landbakgrunn. Av kandidatene med høyere utdanning besto 88 prosent av kandidatene fra Amerika norskprøve 2. Det samme gjorde 85 prosent av europeerne, 70 prosent av afrikanerne og 66 prosent av asiaterne. Utdanning i seg selv kan altså ikke forklare alle forskjellene i resultatene. Asiater og afrikanere med høyere utdanning består i mindre grad norskprøvene enn høyt utdannede fra Europa og Amerika. Analysen baseres imidlertid på selvrapporterte data, og høyere utdanning er ikke nødvendigvis lik i alle land. Det er også store språktypologiske forskjeller mellom disse landgruppene, noe som kan påvirke utfallet av prøvene.

Det er alt i alt færre som består skriftlig norskprøve 3 enn skriftlig norskprøve 2. Likevel er tendensen den samme ved at det er de med høyest utdanning som i størst grad består. Ser man utelukkende på landbakgrunn, er det kandidater fra Amerika som i størst grad består norskprøve 2 (81 prosent). 78 prosent av de med europeisk bakgrunn består, og henholdsvis 54 og 58 prosent av deltakerne fra Afrika og Asia består. For norskprøve 3 er det flest med europeisk bakgrunn som består prøven. 74 prosent består her prøven, mot 68 prosent av de amerikanske kandidatene.

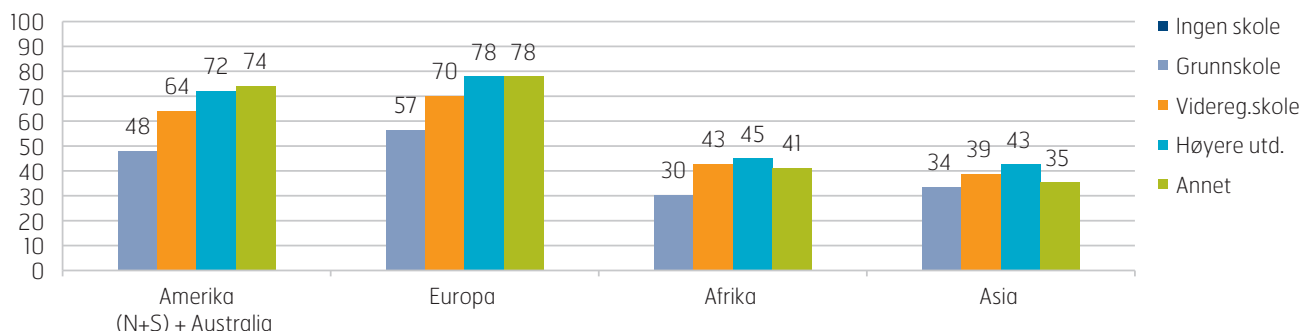
Figur 3.3f Skriftlig prøve 2: andelen kandidater bestått, per landbakgrunn og utdanningsnivå Figuren fortsetter på neste side

Kilde: Norsk språktest

⁶ Amerika dekker i denne sammenhengen Sør- og Mellom-Amerika, USA, Canada og Australia.

Figur 3.3f Skriftlig prøve 3: andelen kandidater bestått, per landbakgrunn og utdanningsnivå

Kilde: Norsk språktest

Botid og antall timer opplæring

Av de 6 107 kandidatene som gikk opp til norskprøve 2 i 2009, oppga nesten halvparten (48 prosent) å ha vært bosatt i Norge i to år eller mindre. En tredjedel av alle kandidatene oppga en botid på ett til to år i Norge. To tredjedeler av alle kandidatene oppga å ha bodd i Norge kortere enn tre år (66 prosent). For norskprøve 3 oppga 64 prosent å ha bodd i landet i mindre enn tre år.

En sammenlikning med tidligere år viser at kandidater som tar norskprøve 2, er registrert med kortere botid i landet før de melder seg opp til prøve. I 2007 hadde 34 prosent av kandidatene vært i Norge i mindre enn to år. I 2008 oppga 46 prosent dette og i 2009 48 prosent. Sammenlikner man derimot kandidatene som har bodd i Norge i mer enn fem år ved oppmelding til norskprøve 2, har prosentandelen endret seg lite – fra 21 prosent i 2007, til 16 prosent i både 2008 og 2009.

Det er kandidatene som har bodd i Norge i mindre enn fem år, som i størst grad består prøvene. Blant de med kortest botid besto ca. en fjerdedel norskprøvene. Andelen bestått på norskprøve 3 synker deretter med botiden, men den samme tendensen kan ikke ses i resultatene på norskprøve 2. Imidlertid kan man se den samme tendensen når det gjelder antall timer opplæring kandidatene har fått. Det er kandidatene med færrest opplæringstimer som i størst grad består prøvene. Dette er forventet, og skyldes at kandidatene har forskjellig utgangspunkt for å lære seg norsk.

Totalt 22 prosent av kandidatene på norskprøve 2 oppga å ha 250 timer eller færre, og her besto 75 prosent. For kandidatene med 251–500 timer opplæring besto 69 prosent norskprøve 2. Andelen bestått synker med økt antall timer opplæring.

Noen av de viktigste faktorene som påvirker norskløpplæringen, er som vist over, utdanningslengde og -type. Innvandrere med liten eller ingen skolebakgrunn forventes å ha lavere progresjon i opplæringen enn innvandrere med høyere utdanning. Innvandrere med lite skolegang benytter seg av flere opplæringstimer før de melder seg opp til prøve, men selv med flere opplæringstimer består de i mindre grad prøvene. Dette ser vi både når det gjelder antall opplæringstimer og botid i Norge før oppmelding til prøve.

Det er kandidatene fra Afrika og Asia som har bodd lengst i Norge før de tar en norskprøve. 26 prosent av europeerne som tok norskprøve 2 i 2009, hadde bodd i Norge i mindre enn ett år. Bare 10 og 12 prosent av kandidatene fra henholdsvis Afrika og Asia hadde bodd like kort tid i Norge da de tok prøven. Ser vi derimot på alle som hadde bodd i Norge over fem år da de tok norskprøve 2, kom hele 81 prosent fra Afrika og Asia. Det samme mønsteret ser vi også for norskprøve 3. Disse tallene må ses i sammenheng med kandidatens utdanningsnivå.

4 Voksne i videregående opplæring

Voksnes individuelle rett til videregående opplæring trådte i kraft 1. august 2000 (opplæringsloven kapittel 4A) og gjaldt opprinnelig personer født før 1978. Denne "1978-regelen" ble opphevet høsten 2008, og retten inntreer nå fra det året en person fyller 25 år. Voksne som har fullført grunnskolen eller tilsvarende, men som ikke har fullført videregående opplæring, omfattes av retten til gratis videregående opplæring. Den individuelle opplæringsretten etter kapittel 4A gir også voksne rett til å få vurdert sin realkompetanse gratis og til å ta opplæring for å oppnå ønsket sluttkompetanse. Et sentralt element i opplæringsretten er at opplæringen skal tilpasses behovet til den enkelte med hensyn til tid, sted, lengde, progresjon og realkompetanse. Forholdet mellom den voksnes realkompetanse og kompetansemålene i læreplanverket for Kunnskapsløftet (Utdanningsdirektoratet, 2008) avgjør hva de voksne trenger opplæring i for å oppnå ønsket sluttkompetanse.

Fylkeskommunen har plikt til å sørge for videregående opplæring for voksne og har ansvar for å gjennomføre realkompetansevurdering av voksne med opplæringsrett. Fylkeskommunen kan benytte andre tilbydere for å oppfylle denne plikten. Det er store forskjeller mellom fylkeskommunene når det gjelder hvordan de organiserer opplæringen, og hva slags tilbud de voksne får. Hovedregelen er at voksne skal tas inn på opplæringsstilbud som er særskilt organisert for dem. Opplæringen kan tilrettelegges som egne klasser eller som et individuelt tilpasset opplæringsløp som ofte er komprimert i tid. Realkompetansevurderingen kan

også korte ned opplæringstilbudet, slik at den voksne bare får opplæring i kompetansemål som ikke blir godkjent. Voksne kan også søke om inntak til videregående opplæring for ungdom og følge ordinære elevklasser, men de vil da prioriteres etter ungdom med opplæringsrett.

Fylkeskommunene skal også gi tilbud til voksne uten rett til opplæring (opplæringsloven § 13-3), men dette tilbudet må ikke fortrenge ungdom eller voksne med rett til opplæring. Hvis opplæringen gjennomføres i klasser, får ofte voksne uten rett til opplæring et tilbud hvis det er plass. Det fører i liten grad til merkostnader for fylkeskommunen. Voksne uten rett til opplæring har samme rettigheter som voksne med rett til opplæring når fylkeskommunen har gitt dem et tilbud (fullføringsrett). Retten til realkompetansevurdering gjelder bare voksne med rett til videregående opplæring for voksne (jf. § 4A-3 i opplæringsloven).

I analysene om voksnes deltakelse i videregående opplæring skilles det ikke mellom deltakere med og deltakere uten rett til gratis opplæring. Per i dag er det knyttet for stor usikkerhet til registrering av rettstype til at den blir tatt i bruk i den offisielle statistikken. Omkring halvparten av voksne som deltar i videregående opplæring, har fullført en videregående utdanning på et tidligere tidspunkt (Guthu og Bekkevold, 2008, s. 19). Dette er voksne som av ulike grunner ønsker en annen utdanning og trolig ikke omfattes av den individuelle retten.

4.1 Datagrunnlag

Statistikk over voksnes deltakelse i videregående opplæring er hentet fra VIGO, fylkeskommunenes inntakssystem for videregående opplæring. På bakgrunn av tallene fra VIGO publiserer SSB hvert år grunnlagstall og nøkkelberegninger for hvert fylke i KOMMUNE-STAT-RAPPORTERING (KOSTRA).

I rapporteringen om voksne i videregående opplæring blir det ikke benyttet kalenderår, men rapporteringsår – fra 1. oktober foregående skoleår til 30. september inneværende år. Rapporteringsåret 2009 omfatter dermed perioden 1. oktober 2008 til 30. september 2009.

I Vox-speilet benyttes samme datagrunnlag som SSB bruker i sin publisering av voksenstatistikk i KOSTRA. Voksne i videregående opplæring defineres her som personer i videregående opplæring som er 25 år eller eldre.⁷

Vi har hentet inn registerdata som viser deltakernes etnisitet og bostedsfylke. Dette gir oss mer utfyllende kunnskap om voksne i videregående opplæring, hvem de er, og hvem som deltar på hva.

4.2 Voksne deltakere i videregående opplæring 2009

Voksnes deltakelse i videregående opplæring rapporteres med utgangspunkt i hvilken sluttkompetanse den voksne ønsker å oppnå etter fullført opplæring. For eksempel kan en deltaker ha som mål å få studiekompetanse i allmenne og økonomiske fag, eller fagbrev som helsearbeider. Det er da dette som rapporteres, og ikke det enkelte kurset som følges. Dette innebærer at voksnes deltakelse i videregående opplæring blir registrert i opplæringsløp fra søknad om videregående opplæring til opplæringen registreres som fullført, eventuelt som avbrutt. Den offisielle statistikken sier ingenting om hvor i løpet den enkelte voksne befinner seg på et gitt tidspunkt.

I 2009 var det 24 263 voksne som deltok i videregående opplæring (se tabell 4.2). 14 403 av disse var nye deltakere i rapporteringsåret. På grunn av den nye måten å telle voksne i videregående opplæring på (se fotnote 7) er det ikke mulig å sammenlikne dette tallet med tidligere år. Vi bemerker likevel at antall rapporterte deltakere etter ny tellemåte i 2009 er nesten halvert i forhold til antallet i 2008. Samtidig er antallet nye deltakere betydelig høyere enn tidligere år.

Tabell 4.2 Deltakere i et opplæringsløp i 2009, etter kjønn, alder og etnisitet

	Deltakere	Deltakere i prosent
Kjønn		
Mann	10 845	45
Kvinne	13 418	55
Totalt	24 263	100
Alder		
25–29 år	6 820	28
30–39 år	9 227	38
40–49 år	6 210	26
50–59 år	1 890	8
60 år +	116	0
Totalt	24 263	100
Etnisitet/opprinnelsesland		
Ikke-vestlig innvandrere	4 079	17
Ikke-vestlig norskfødt med innvandrerforeldre	89	0
Vestlig innvandrere	687	3
Vestlig norskfødt med innvandrerforeldre	22	0
Øvrig befolkning	19 300	80
Ikke oppgitt	86	0
Totalt	24 263	100

Kilde: SSB/VIGO

Fakta

Kategorien etnisitet/opprinnelsesland

Etnisitet/opprinnelsesland viser om en person er innvandrere eller norskfødt med innvandrerforeldre, og hvilken land-opprinnelse personen har. Innvandrere defineres som personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Norskfødte med innvandrerforeldre er personer med to utenlandsfødte foreldre som er født i Norge. Det er mors fødeland som regnes som opprinnelsesland. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er slått sammen til én kategori i analysen av deltakelse på ulike studieretninger. Dette er gjort fordi disse gruppene var svært like med hensyn til hvilke kurs de deltok på, og at den sistnevnte deltakergruppen er svært liten. Det skilles mellom innvandrere med vestlig og innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn.

Følgende landområder inngår i de to kategoriene:

Innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn er deltakere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og land i Europa utenom EU/EØS.

Innvandrere med vestlig bakgrunn er deltakere fra EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand. Andre deltakerne plasseres i kategorien «øvrig befolkning».

⁷ Fra og med rapporteringsåret 2009 beregnes antall voksne som deltar i videregående opplæring, på en ny måte. Vi går bort fra å beregne antall voksne ut fra antall personer i et tilbud tilpasset voksne. I stedet bruker vi alder som kriterium (personer på 25 år eller mer ved utgangen av året). Denne omleggingen medfører at tallene i Vox-speilet 2010 ikke kan sammenliknes direkte med tall fra tidligere år.

Dette tallet har ligget på rundt 10 000 i året. Dette kan ha sammenheng med finanskrisen som inntraff i 2009, da det å ta utdanning kan ha blitt sett på som en måte å unngå arbeidsledighet på.

55 prosent av deltakerne i 2009 var kvinner og 45 prosent menn. Hovedandelen (66 prosent) var under 40 år. 20 prosent av deltakerne var innvandrere.

4.2.1 De mest populære studieretningene

I denne framstillingen benyttes det en del betegnelser fra Kunnskapsløftetnote. Det er imidlertid fremdeles slik at en del voksne får opplæring etter Reform 94, ettersom fristen for å fullføre eksamen etter Reform 94 var våren 2010. Derfor er noen betegnelser fra Reform 94 også benyttet.

Tabell 4.2.1a viser fordelingen av voksne deltakere på ulike studieprogrammer. Det mest benyttede studietilbudet er helse- og sosialfag, der 34 prosent av deltakerne befinner seg. Deretter kommer studieretninger som gir studiekompetanse, der 18 prosent av deltakerne er registrert. Bygg- og anleggsteknikk er det yrkesfaget som er mest populært etter helse- og sosialfag.

I den videre framstillingen deles studieretningene inn i tre kategorier: "studiekompetanse", "helse- og sosialfag" og "annen yrkeskompetanse". Den siste kategorien omfatter alle de øvrige studieretningene som gir yrkeskompetanse.

De aller fleste voksne i videregående opplæring – nærmere 99 prosent – tar kurs innenfor én studieretningstype (se tabell 4.2.1b). For eksempel tar 47 prosent utelukkende kurs innen annen yrkeskompetanse. Blant dem som tar kurs

Tabell 4.2.1a Deltakere i et opplæringsløp i 2009, fordelt på studieretning^a

Studieretning	Antall	Prosent
Helse- og sosialfag	8 563	34
Studiespesialisering (Kunnskapsløftet fra 2006), samt andre studieretninger som gir studiekompetanse	4 506	18
Bygg- og anleggsteknikk	3 045	12
Teknikk og industriell produksjon	1 800	7
Elektrofag	1 439	6
Service og samferdsel	1 216	5
Mekaniske fag	1 072	4
Restaurant- og matfag	764	3
Andre studieretninger som gir yrkeskompetanse	2 514	10
Alternativ opplæring (utenfor utdanningsprogram) (Kunnskapsløftet fra 2006)	77	0
Totalt	24 996	100

Kilde: SSB/VIGO

innenfor flere studieretningstyper, er det flest som kombinerer studiekompetanse med annen yrkeskompetanse eller helse- og sosialfag (henholdsvis 133 og 125 deltakere). I 2009 var det ingen deltakere som kombinerte kurs fra alle tre studieretningstypene.

Tabell 4.2.1b Deltakere i videregående opplæring i 2009 fordelt på kombinasjoner av studieretningstyper

Studieretningstype	Antall deltakere	Deltakere i prosent
Bare helse- og sosialfag	8 387	35
Bare studiekompetanse	4 098	17
Bare annen yrkeskompetanse	11 470	47
Studiekompetanse og annen yrkeskompetanse	133	1
Studiekompetanse og helse- og sosialfag	125	1
Helse- og sosialfag og annen yrkeskompetanse	50	0
Totalt	24 263	100

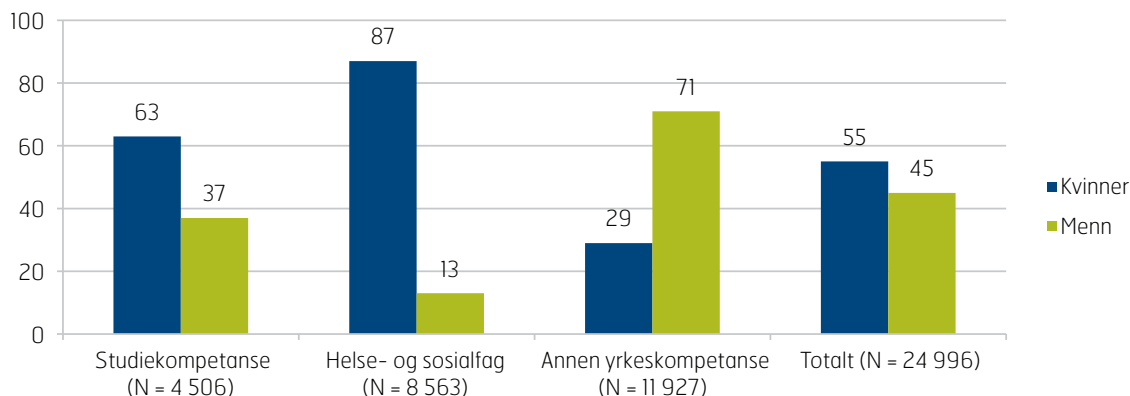
Kilde: SSB/VIGO

^a En deltaker kan være registrert på flere enn ett kurs. Dersom disse kursene ikke er innenfor samme studieretning, telles deltakeren mer enn én gang. For eksempel vil en person som er registrert som deltaker på både helse- og sosialfag og studiespesialisering, bli telt to ganger. Derfor vil N være noe høyere enn det reelle antallet deltakere i alle tabeller og figurer som inneholder studieretning/studieretningstype, med unntak av tabell 4.2.1b, som tar for seg kombinasjoner av studieretningstyper, og derfor bare teller deltakerne én gang, selv om de skulle delta på flere studieretninger.

Figur 4.2.1c viser deltakelse innenfor de ulike studieretningstypene fordelt på kjønn. Som det framgår av figuren, er det en sterk overvekt av kvinner på helse- og sosialfag. Kvinnene er i klart flertall også på studieretningene som gir studiekompetanse, mens menn utgjør det store flertallet i kategorien annen yrkeskompetanse. Dette er i tråd med kjønnsfordelingen vi har sett tidligere år.

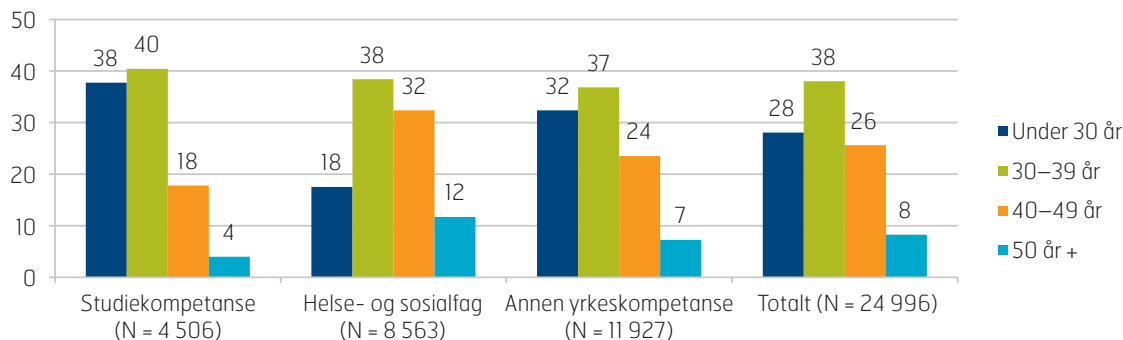
Figur 4.2.1d viser aldersfordelingen i de tre kategoriene. De fleste voksne i videregående opplæring er i alderen 30–39 år. Dette gjelder alle studieretningstypene. Ellers ser vi at deltakere innenfor kategorien studiekompetanse er noe yngre enn de som tar kurs innen helse- og sosialfag: 38 prosent av de som deltar på retninger som gir studiekompetanse, er under 30 år. Det tilsvarende tallet for helse- og sosialfag er 18 prosent. På studieretninger som gir annen yrkeskompetanse, er 32 prosent av deltakerne under 30 år.

Figur 4.2.1c Deltakere i 2009 fordelt på kjønn og studieretningstype, i prosent

Kilde: SSB/VIGO

Figur 4.2.1d Kursdeltakere i 2009 fordelt på alder og studieretningstype, i prosent

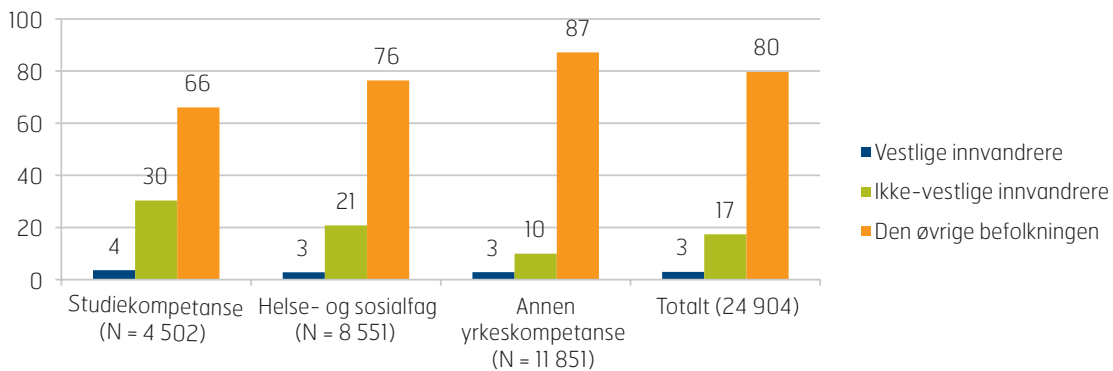
Kilde: SSB/VIGO

Nesten én av tre voksne på studieretninger som gir studiekompetanse, hadde ikke-vestlig innvandrerbakgrunn. For helse- og sosialfag var denne andelen 21 prosent, mens den var 11 prosent i kategorien annen yrkeskompetanse. Andelen vestlige innvandrere var generelt lav, mellom 3 og 4 prosent.

Tabell 4.2.1f viser hvilket fylke deltakerne bor i. Hordaland, Rogaland, Akershus og Oslo hadde flest voksne registrert i videregående opplæring i 2009, hver av dem med over

2 000 deltakere. I Akershus var det flest deltakere innen helse- og sosialfag, og et tilsvarende mønster finner vi i Buskerud, Finnmark, og delvis i Telemark. I de øvrige fylkene var annen yrkeskompetanse mest populært. Oslo, Akershus, Nordland og Østfold er de fylkene der retninger som gir studiekompetanse, står sterkest.

Figur 4.2.1e Kursdeltakere i 2009 etter etnisitet og studieretningstype*, i prosent

* 92 personer har ikke registrert landbakgrunn. Disse inngår ikke i tallgrunnlaget for figuren. N blir dermed 24 904.

Kilde: SSB/VIGO

Tabell 4.2.1f Fylkesvis oversikt over deltakere i 2009 etter studieretningstype, i prosent

Bostedsfylke	Antall deltakere	Prosentvis fordeling av deltakere på studieretningstyper		
		Helse- og sosialfag	Studiekompetanse	Annen yrkeskompetanse
Hordaland	2 562	29	20	50
Rogaland	2 258	36	11	53
Akershus	2 224	41	27	32
Oslo	2 034	27	29	44
Nordland	1 890	29	27	44
Sør-Trøndelag	1 590	39	17	44
Møre og Romsdal	1 413	28	11	61
Østfold	1 269	38	24	39
Buskerud	1 198	48	11	40
Vestfold	1 106	30	14	55
Troms	1 091	34	13	52
Telemark	1 086	41	17	41
Nord-Trøndelag	877	29	9	62
Oppland	860	33	18	50
Vest-Agder	819	32	10	58
Hedmark	803	33	13	55
Finnmark	638	43	16	41
Sogn og Fjordane	594	39	11	51
Aust-Agder	583	32	17	50
Uoppgitt	101	15	8	77
Totalt	24 996	34	18	48

Kilde: SSB/VIGO

4.3 Nye deltakere

I 2009 startet 14 403 nye voksne i videregående opplæring.⁹ 54 prosent av de som startet i 2009, var kvinner (se tabell 4.3a). 39 prosent var mellom 30 og 39 år, 28 prosent mellom 40 og 49, og 24 prosent under 30 år.

Annen yrkeskompetanse er den studieretningstypen som har flest nye deltakere. Kvinner er i flertall på helse- og sosialfag og kurs som gir studiekompetanse, mens menn dominerer

annen yrkeskompetanse. Totalt går 48 prosent av de nye deltakerne på kurs innenfor annen yrkeskompetanse. 19 prosent begynte på kurs innenfor studieretninger som gir studiekompetanse. Innenfor kategorien annen yrkeskompetanse begynte flest voksne innen bygg- og anleggsteknikk. Teknikk og industriell produksjon er den nest mest populære studieretningen innenfor denne kategorien.

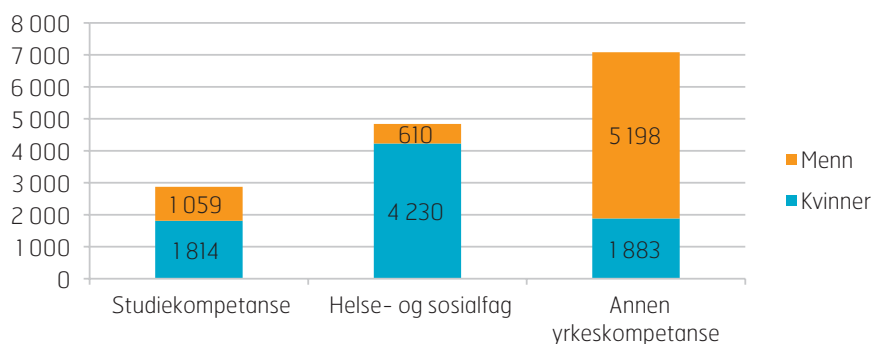
Hordaland, Rogaland, Akershus og Oslo var de bostedfylkene som hadde flest nye voksne deltakere i 2009, se tabell 4.3c.

Tabell 4.3a Nye deltakere i et opplæringsløp i 2009, etter kjønn, alder og etnisitet

	Deltakere	Deltakere i prosent
Kjønn		
Mann	6 664	46
Kvinne	7 739	54
Totalt	14 403	100
Alder		
25–29 år	3 499	24
30–39 år	5 550	39
40–49 år	4 019	28
50–59 år	1 261	9
60 år +	74	1
Totalt	14 403	100
Etnisitet/opprinnelsesland		
Ikke-vestlig innvandrer	2 130	15
Ikke-vestlig norskfødt med innvandrerforeldre	52	0
Vestlig innvandrer	461	3
Vestlig norskfødt med innvandrerforeldre	9	0
Øvrig befolkning	11 666	81
Ikke oppgitt	85	1
Totalt	14 403	100

Kilde: SSB/VIGO

Figur 4.3b Nye deltakere 2009 fordelt på studieretningstype og kjønn

Kilde: SSB/VIGO

⁹ Nye deltakere er personer som fylkeskommunen for første gang rapporterer inn som deltakere i videregående opplæring det aktuelle rapporteringsåret.

Tabell 4.3c Nye deltakere i 2009 fordelt på bostedsfylke

Bostedsfylke	Nye deltakere 2009	Nye deltakere 2009, i prosent	Geografisk fordeling av nye deltakere
Hordaland	1 514	11	
Rogaland	1 455	10	
Akershus	1 378	10	
Oslo	1 028	7	
Nordland	944	7	
Østfold	870	6	
Møre og Romsdal	816	6	
Sør-Trøndelag	738	5	
Vestfold	697	5	
Telemark	689	5	
Vest-Agder	553	4	
Troms	545	4	
Hedmark	537	4	
Nord-Trøndelag	527	4	
Buskerud	514	4	
Oppland	470	3	
Sogn og Fjordane	414	3	
Aust-Agder	324	2	
Finnmark	299	2	
Uoppgitt	91	1	
Total	14 403	100	

Kilde: SSB/VIGO

Tabell 4.4a Voksne som har bestått og oppnådd sluttkompetanse i 2009, etter kjønn, alder og etnisitet

	Deltakere	Deltakere i prosent
Kjønn		
Mann	5 390	48
Kvinne	5 832	52
Totalt	11 222	100
Alder		
25–29 år	2 568	23
30–39 år	4 251	38
40–49 år	3 259	29
50–59 år	1 077	10
60 år +	67	1
Totalt	11 222	100
Etnisitet/opprinnelsesland		
Ikke-vestlig innvandrere	1 209	11
Ikke-vestlig norskfødt med innvandrerforeldre	25	0
Vestlig innvandrere	269	2
Vestlig norskfødt med innvandrerforeldre	10	0
Øvrig befolkning	9 669	86
Ikke oppgitt	40	0
Totalt	11 222	100

Kilde: SSB/VIGO

4.4 Voksne som består videregående opplæring

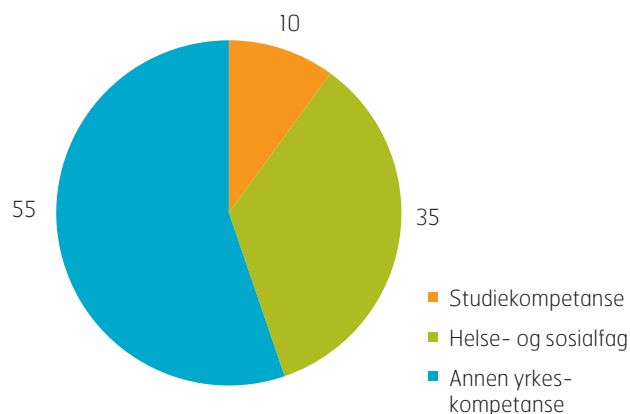
Voksne som består avsluttende eksamen eller prøve, oppnår studiekompetanse eller yrkeskompetanse i form av vitnemål eller fag-/svennebrev. Her omtales dette som oppnådd sluttkompetanse. Deltakere som fullfører enkeltkurs eller kurskombinasjoner som ikke fører til vitnemål eller fag-/svennebrev, er ikke inkludert i disse tallene.

I 2009 var det 11 222 voksne som oppnådde sluttkompetanse.

Som tabell 4.4a viser, er kjønnsfordelingen tilnærmet lik for de voksne deltakerne som oppnår sluttkompetanse, med en svak overvekt av kvinner. 38 prosent er mellom 30 og 39 år, 29 prosent mellom 40 og 49, og 23 prosent under 30 år. 11 prosent av de som oppnådde sluttkompetanse, hadde ikke-vestlig bakgrunn, mens 2 prosent var innvandrere fra et vestlig land.

Av figur 4.4b ser vi at 55 prosent av de som oppnådde sluttkompetanse i 2009, gjorde det innenfor studieretningstypen annen yrkeskompetanse. 35 prosent fikk sluttkompetanse i helse- og sosialfag, og 10 prosent fikk studiekompetanse.

Figur 4.4b Bestått sluttkompetanse fordelt på studieretningstype 2009. N = 11 276. I prosent

Kilde: SSB/VIGO

4.5 Voksne som avbryter opplæringen

Ved slutten av rapporteringsåret 2009 hadde 924 voksne avbrutt sin videregående opplæring.

Kvinner utgjorde 55 prosent av deltakerne, men 67 prosent av de som avbrøt opplæringen i 2009. Det vil si at kvinner er overrepresentert blant de som avbryter et videregående opplæringsløp.

Tabell 4.5a Voksne som avbrøt opplæringen i 2009, etter kjønn, alder og etnisitet

	Deltakere	Deltakere i prosent
Kjønn		
Mann	301	33
Kvinne	623	67
Totalt	924	100
Alder		
25–29 år	332	38
30–39 år	353	19
40–49 år	179	6
50–59 år	58	0
60 år +	2	36
Totalt	924	100
Etnisitet/opprinnelsesland		
Ikke-vestlig innvandrer	260	28
Ikke-vestlig norskfødt med innvandrerforeldre	5	1
Vestlig innvandrer	35	4
Vestlig norskfødt med innvandrerforeldre	4	0
Øvrig befolkning	620	67
Ikke oppgitt	0	0
Totalt	924	100

Kilde: SSB/VIGO

Som figur 4.5b viser, er det klart færrest som avbryter opplæring som gir annen yrkeskompetanse, og dette er kategorien med flest menn. Studieretningstypen det er vanligst å avbryte, er den som gir studiekompetanse. Dette gjelder for både kvinner og menn. Innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn utgjorde 28 prosent av de som avbrøt opplæringen i 2009.

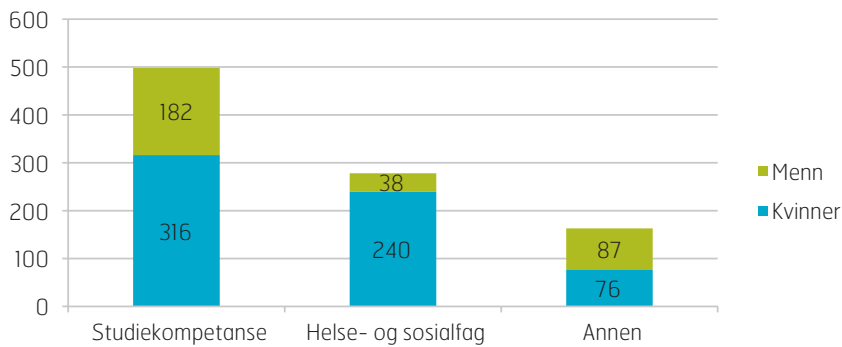
Over halvparten av alle voksne som avbrøt opplæringen i 2009, var deltakere innenfor generell studiekompetanse. 35 prosent av disse hadde ikke-vestlig innvandrerbakgrunn.

Deltakerne innenfor denne studieretningstypen har i gjennomsnitt lavere alder enn det som er tilfellet innenfor yrkesfagene. Resultatene kan tyde på at det er en del unge voksne som begynner på denne opplæringen, men avbryter underveis.

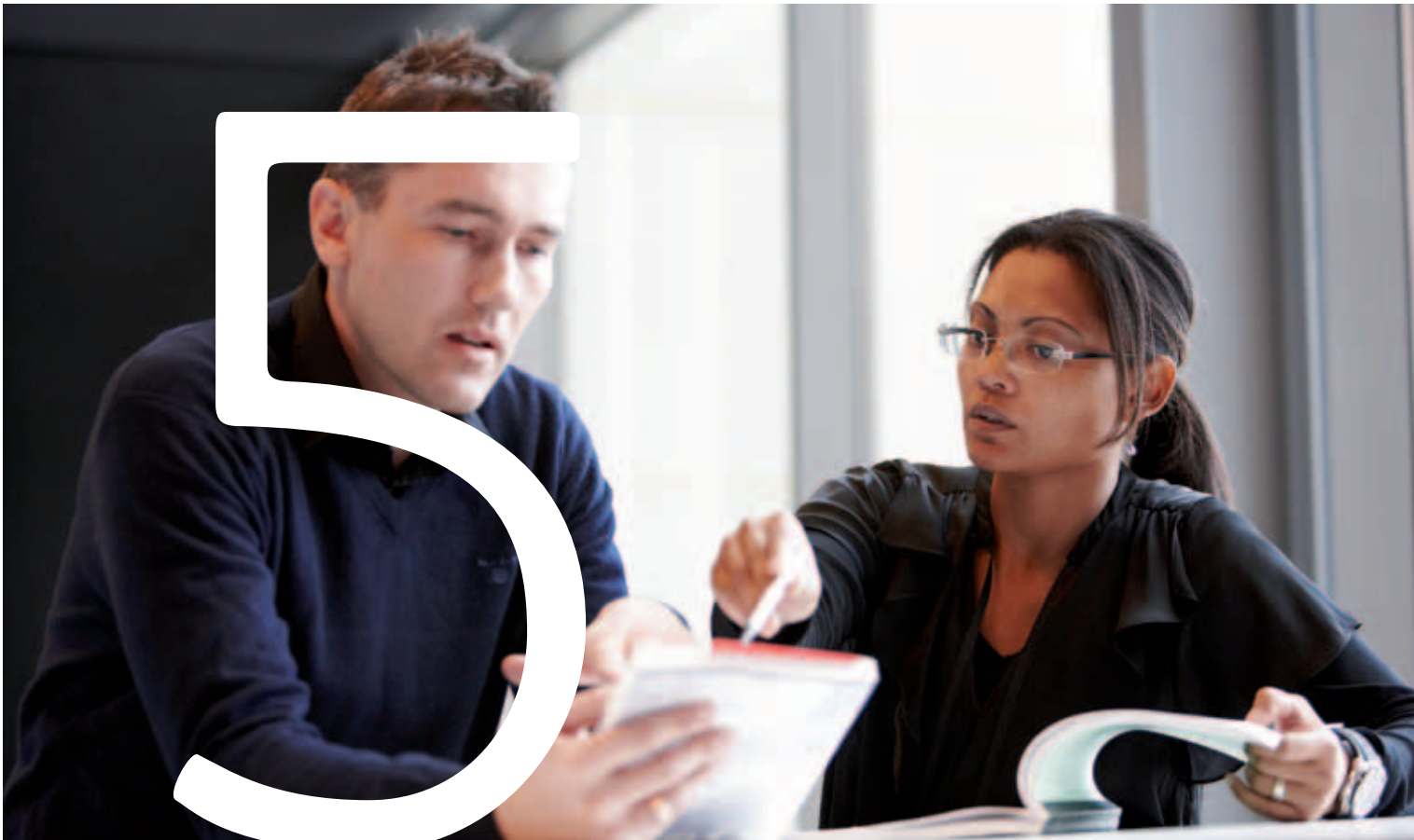
Visste du at...

Søkere på tilbud som er tilpasset voksne, trenger ikke å søke gjennom det ordinære opptaket i videregående skole. De kan derimot søke om opptak fortløpende gjennom hele året.

Figur 4.5b Avbrutt opplæring fordelt på studieretningstype og kjønn, 2009

Kilde: SSB/VIGO

5 Voksne i høyere utdanning

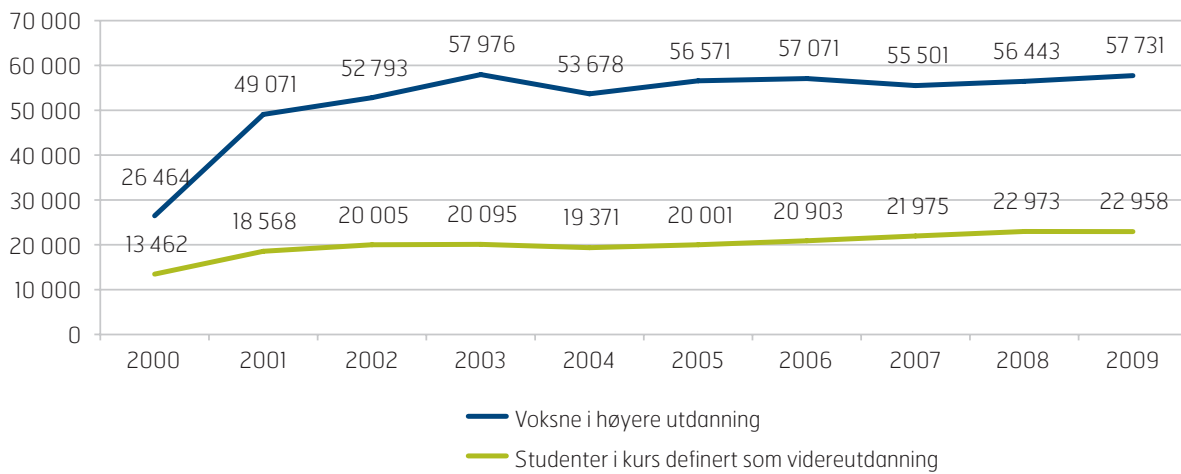
I 2009 hadde 32 prosent av befolkningen i alderen fra 25 til 66 år høyere utdanning. Går vi ti år tilbake i tid, var dette tallet 26 prosent, mens det i 1989 gjaldt 19 prosent av befolkningen i samme aldersgruppe. Tallene viser den store økningen i høyt utdannet arbeidskraft som har funnet sted i Norge. På 1990-tallet økte utdanningskapasiteten på videregående og høyere nivå kraftig, samtidig som det har vært en vedvarende økning i etterspørselen etter høyt utdannet arbeidskraft i Norge (Bjørnstad mfl., 2008, s. 3). I tillegg til at flere tar ordinære heltidsstudier, er det også mange som oppgraderer kompetansen sin gjennom etter- og videreutdanning (EVU). EVU tilbys innenfor mange forskjellige fagområder, og gjennomføres ved fagskoler, universiteter og høyskoler.

Vox-speilet ser på voksne i høyere utdanning, definert som personer som er eldre enn 30 år som deltar i studier ved norske universiteter og høyskoler. Vi ser også nærmere på voksne som søker opptak til slike studier på bakgrunn av dokumentert realkompetanse, heretter omtalt som *realkompetansestudenter*. En annen gruppe vi vil fokusere på, er deltakere i studier som er definert som videreutdanning. Slike utdanningstilbud gir formell utdanning,

og de er ofte tilpasset voksne som har vært en periode i arbeidslivet (Brandt mfl., 2009, s. 15). Hvilke kurs som regnes som videreutdanning, defineres imidlertid av den enkelte utdanningsinstitusjon, og det er noe varierende praksis på dette området. Noen utdanningsinstitusjoner definerer videreutdanning som utdanning som krever en grunnutdanning. Andre steder blir et kurs definert som videreutdanning selv om studenter rett fra videregående skole kan komme inn. Derfor må antallet studenter som deltar i videreutdanning, betraktes som et anslag.

Det er også mange voksne som deltar i etterutdanning i regi av høyskoler, universiteter og fagskoler¹⁰. Dette er kortere kurs som ikke gir formell kompetanse eller studiepoeng, og som sikter mot fornyelse og ajourføring av en grunnutdanning. I likhet med det som gjelder videreutdanning, er det også innen etterutdanning ulik praksis når det gjelder rapportering. Noen utdanningsinstitusjoner rapporterer alt av opplæringstiltak, inkludert konferanser og seminarer. Andre rapporterer bare kurstilbud som er spesielt utviklet som etterutdanningstilbud (Brandt mfl., 2009, s. 27). Den siste delen av dette kapitlet ser nærmere på deltakere på etterutdanningskurs.

¹⁰ Statistikk om fagskoler inngår ikke i Vox-speilet 2010, ettersom den ennå ikke er særlig omfattende. Det jobbes imidlertid med en forbedring på området, så forhåpentligvis vil fremtidige utgaver av Vox-speilet inneholde fagskolestatistikk.

Figur 5.1a Antall voksne i høyere utdanning og videreutdanningsstudenter fra 2000 til 2009*

Kilde: DBH

*På grunn av revisjon av datarapporteringen og feilretting i databasen hos DBH, skiller de historiske dataene seg noe fra tallene som ble publisert i Vox-speilet 2009.

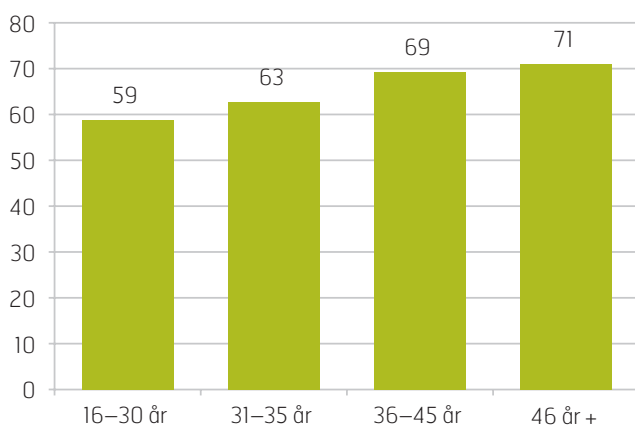
Tallene om voksnes deltakelse i høyere utdanning er hentet fra Database for statistikk om høgre utdanning (DBH).

5.1 Formell høyere utdanning

Etter en kraftig økning i antall voksne studenter på begynnelsen av 2000-tallet har tallet ligget forholdsvis stabilt på mellom 50 000 og 60 000 voksne i høyere utdanning hvert år siden 2002 (se figur 5.1a). I 2009 var det 57 731

voksne studenter ved universiteter og høyskoler i Norge. Av disse var omtrent 23 000, eller 40 prosent, i utdanning definert som videreutdanning.

Det er flere kvinner enn menn som tar høyere utdanning som voksne. Kvinneandelen ligger på 68 prosent blant studenter over 30 år. Det er 7 prosentpoeng høyere enn kvinneandelen i studentmassen som helhet. Som figur 5.1b viser, øker andelen kvinner med alderen.

Figur 5.1b Kvinneandel etter alder

Kilde: DBH

Tabell 5.1c viser fordelingen av voksne studenter etter alder og institusjonstype. I 2009 var det flest voksne som tok høyere utdanning ved statlige høyskoler, der 56 prosent av de voksne studentene befant seg. Deretter fulgte universitetene med 31 prosent av de voksne studentene. Av enkeltinstitusjoner er det Universitet i Oslo (UiO) som har klart flest voksne studenter: 6 429. Disse utgjør 37 prosent av alle voksne ved Norges universiteter, og 24 prosent av studentmassen ved UiO. Institusjonen med nest flest voksne studenter er Høgskolen i Oslo (HiO), der vi finner 3 249 voksne studenter. Dette tilsvarer 12 prosent av alle voksne

ved de statlige høyskolene, og 28 prosent av studentmassen ved HiO.

Omtrent like mange voksne studerer ved de 21 private høyskolene som ved de tre private vitenskapelige høyskolene. Til sammen er det 6 253 studenter over 30 år ved disse institusjonene. 84 prosent av voksne studenter ved private vitenskapelige høyskoler går på Handelshøyskolen BI. Dette utgjør 2 625 studenter over 30 år, og tilsvarer 18 prosent av BI's samlede studentmasse.

Tabell 5.1c Voksne studenter fordelt på alder og institusjonstype*

	Aldersgruppe			Voksne studenter totalt		Andel voksne av studentmassen
	31–35 år	36–45 år	46 år +	Antall	I prosent	
Statlige høyskoler	8 567	15 259	8 791	32 617	56	36
Universiteter	6 316	7 243	4 551	18 110	31	19
Private høyskoler	824	1 308	997	3 129	5	32
Private vitenskapelige høyskoler**	990	1 431	703	3 124	5	19
Statlige vitenskapelige høyskoler	310	233	83	626	1	10
Kunsthøyskoler	83	33	9	125	0	15
I alt	17 090	25 507	15 134	57 731	100	27

Kilde: DBH

*Tabell VI i vedlegget viser en oversikt over samtlige læresteder kategorisert etter institusjonstype.

**I motsetning til i Vox-speilet 2009 er tall for BI inkludert her.

Tabell 5.1d Voksne studenter fordelt på fagområder 2009

Fagområde	Voksne fordeling (31 år +)	Prosentvis fordeling av de voksne	Studenter totalt	Prosentandel voksne av alle studenter	Prosentandel kvinner av de voksne
Helse-, sosial- og idrettsfag	15 673	27	46 229	34	82
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	12 862	22	31 809	40	76
Økonomiske og administrative fag	8 836	15	36 519	24	62
Humanistiske og estetiske fag	7 211	12	27 518	26	67
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	5 975	10	36 608	16	36
Samfunnsfag og juridiske fag	5 307	9	31 255	17	61
Uoppgitt fagfelt	974	2	2 110	46	59
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	466	1	1 695	27	36
Primærnæringsfag	233	0	1 098	21	34
Allmenne fag	195	0	1 421	14	36
Totalt	57 732	100	114 557	50	68

Kilde: DBH

Fakta

Alder som kriterium

I forbindelse med høyere utdanning er informasjon om alder oppgitt i 5-årsintervaller. Vi har valgt å definere voksne i høyere utdanning som personer som er 31 år eller eldre. Dette er fordi vi ikke skal fokusere på ordinære studenters deltakelse, men derimot på studenter som ikke følger vanlig progresjon, og som har hatt et opphold eller har en annen utdanning fra før. Dersom vi skulle inkludert personer under 31 år, ville vi fått med studenter ned til 26 års alder, og vi ville dermed fått med mange som er i avslutningsfasen av ordinære studier.

Blant de voksne studentene er de fleste – 44 prosent – i alderen 36–45 år, mens 26 prosent er 46 år eller eldre. Statlige høyskoler har den største andelen voksne av studentmassen, nesten dobbelt så stor andel som det universitetene har.

Det er flest voksne studenter innenfor fagområdet helse-, sosial- og idrettsfag (tabell 5.1d). Drøyt 15 600, 27 prosent av de voksne studentene, studerer slike fag. Til sammenlikning studerer 21 prosent av alle studentene innenfor dette fagområdet. Også innenfor lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk er det en stor andel voksne studenter (22 prosent, mot 15 prosent av studentene totalt).

5.1.1 Flere realkompetansestudenter

Siden 2001 har det vært mulig for voksne som mangler generell studiekompetanse, å søke opptak til høyere utdanning på grunnlag av dokumentert realkompetanse. Søkeren må være 25 år eller eldre i søknadsåret, og en søkers realkompetanse vurderes opp mot kravene til studiet av det enkelte studiestedet.

Statistikk om realkompetansestudentene er samlet i DBH.¹¹ Datamaterialet omfatter personer som har søkt opptak til høyere utdanning (statlige og vitenskapelige høyskoler, universitetene og en del private høyskoler) på bakgrunn av dokumentert realkompetanse. Disse har enten søkt gjennom Samordna opptak (nasjonal opptaksmodell, heretter kalt NOM-opptak), eller de har søkt lokalt opptak ved ledige studieplasser (heretter kalt lokalt opptak).¹²

Tabell 5.1.1a viser antall realkompetansesøkere og hvor stor andel av disse som er kvalifisert til det studiet de har søkt opptak til, fordelt på opptakstype.

I 2009 var det 6 653 personer som søkte opptak til høyere utdanning på bakgrunn av realkompetanse. Dette er en økning på drøyt 800 personer siden året før, og nesten 2 000 personer siden 2007. Dette viser at ordningen med realkompetansevurdering inn mot høyere utdanning har blitt mer utbredt. Rundt 60 prosent av søkerne har søkt gjennom NOM-opptaket, resten har søkt lokalt opptak. Som tabell 5.1.1a viser, er det store variasjoner i andelen kvalifiserte søkere for disse to opptakstypene. Denne andelen lå på 36 prosent for NOM-opptaket i 2009, mens tilsvarende tall for de lokale opptakene var 64 prosent samme år.¹³

Kvinneandelen blant søkerne var på 61 prosent i 2009 når vi ser på opptakene samlet. Her er det imidlertid stor forskjell på NOM-opptaket og de lokale opptakene. I NOM-opptaket var 68 prosent kvinner. I de lokale opptakene er kjønnet omtrent likt representert (51 prosent kvinner). Figur 5.1.1b og 5.1.1c viser utviklingen i antall realkompetansesøkere fra 2007 til 2009 for kvinner og menn.

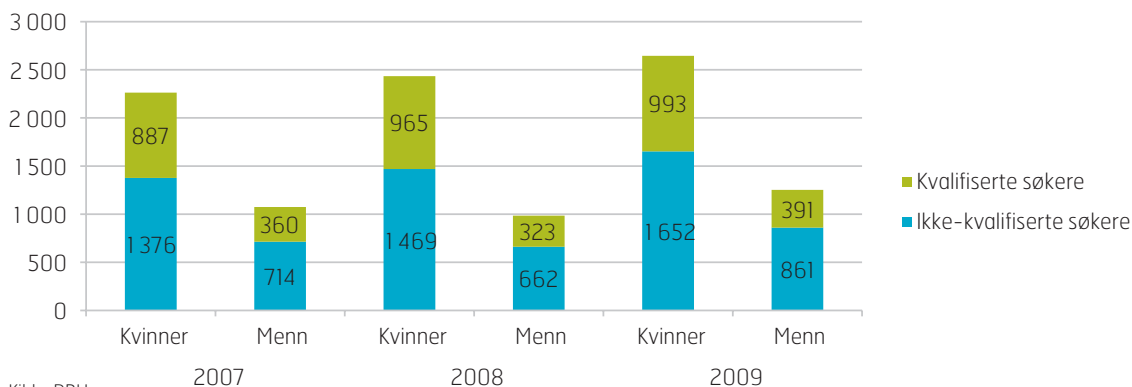
I 2009 var det 2 645 kvinner og 1 252 menn blant realkompetansesøkerne gjennom NOM-opptaket. Siden 2007 har økningen i antall realkompetansesøkere gjennom Samordna opptak vært på 17 prosent for både kvinner og menn. Av realkompetansesøkerne i 2009 var 993 kvinner og 391 menn kvalifiserte. I perioden 2007–2009 antallet kvinner blant realkompetansesøkerne med 12 prosent. Blant menn har veksten i kvalifiserte søkere vært mindre, med 9 prosent. For både kvinner og menn har prosentandelen kvalifiserte søkere gått noe ned siden 2007.

Tabell 5.1.1a Antall realkompetansesøkere, og andel kvalifiserte av disse

År		Totalt	NOM-opptak	Lokalt opptak
2007	Antall søkere	4 688	3 337	1 351
	Kvalifiserte søkere	2 203 (47 %)	1 247 (37 %)	956 (71 %)
2008	Antall søkere	5 841	3 419	2 422
	Kvalifiserte søkere	2 988 (51 %)	1 288 (38 %)	1 700 (70 %)
2009	Antall søkere	6 653	3 897	2 756
	Kvalifiserte søkere	3 137 (47%)	1 384 (36 %)	1 753 (64 %)

Kilde: DBH

Figur 5.1.1b Kvalifiserte og ikke-kvalifiserte realkompetansesøkere i NOM-opptak, etter kjønn, 2007–2009

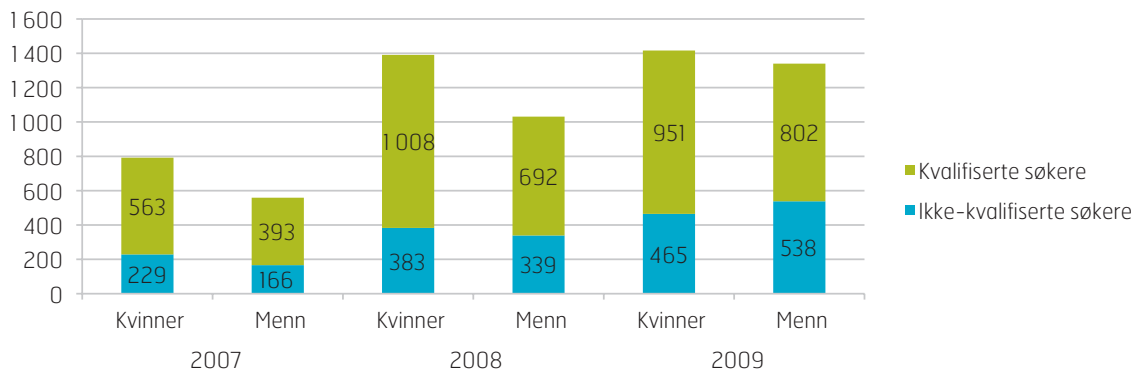

Kilde: DBH

¹¹ Tidligere var det Samordna opptak som publiserte data om realkompetansestudentene.

¹² Søkerne fra de lokale opptakene har tidligere ikke vært representert i statistikken.

¹³ Tallene fra DBH tar utgangspunkt i søkere som selv har krysset av for at de har søkt på grunnlag av realkompetanse. I den tidligere statistikken utarbeidet av Samordna opptak, begrenset man søkerne til de som faktisk ble behandlet i forhold til realkompetanse. Derfor er søkerallene høyere i DBHs statistikk, mens andelen kvalifiserte søkere er lavere enn det som var tilfellet i statistikken fra Samordna opptak.

Figur 5.1.1c Kvalifiserte og ikke-kvalifiserte realkompetansesøkere i lokalt opptak, etter kjønn, 2007–2009

Kilde: DBH

Tabell 5.1.1d Realkompetansesøkere fordelt etter fagområde og sortert etter antall søkere til hvert område, 2009

	Totalt Antall søkere	Andel kvalifiserte søkere	NOM-opptak		Lokalt opptak	
			Antall søkere	Andel kvalifiserte søkere	Antall søkere	Andel kvalifiserte Søkere
Sykepleierutdanning	1 075	39	896	35	179	61
Samfunnsvitenskap	763	48	461	37	302	64
Førskolelærerutdanning	577	50	491	44	86	83
Studieprogram videregående nivå	498	42	0	0	498	42
Historisk-filosofiske fag	414	58	211	37	203	80
Økonomisk-administrativ utdanning	372	69	77	26	295	81
Vernepleierutdanning	354	48	335	46	19	89
Matematisk-naturvitenskapelige fag	304	59	91	31	213	70
Helsefag	233	51	9	22	224	52
Barnevernpedagogutdanning	231	47	191	39	40	85
Sosionomutdanning	212	35	212	35	0	0
Praktisk-pedagogisk utdanning	175	53	0	0	175	53
Allmennlærerutdanning	164	16	149	15	15	33
Pedagogiske fag	148	48	61	30	87	61
Ingeniørutdanning	146	29	125	21	21	81
Yrkesfaglærerutdanning	100	70	100	70	0	0
Teologi	59	85	8	25	51	94
Psykologi	57	19	57	19	0	0
Juridiske fag	56	23	56	23	0	0
Faglærerutdanning	36	22	35	20	1	100
Journalist-/fotoutdanning	35	63	12	0	23	96
Examen philosophicum	26	42	0	0	26	42
Idrettsutdanning	26	35	18	22	8	63
Fysioterapeututdanning	23	0	23	0	0	0
Maritim utdanning	21	48	14	21	7	100
Arkitektur	20	25	16	6	4	100
Tannpleier	19	21	19	21	0	0
Medisin	17	0	17	0	0	0
Landbruksutdanning	14	100	4	100	10	100
Ernæring	12	17	7	0	5	40
Radiografutdanning	12	0	12	0	0	0
Andre fagområder	454	53	190	36	264	65
Totalt	6 653	47	3 897	36	2 756	64

Kilde: DBH

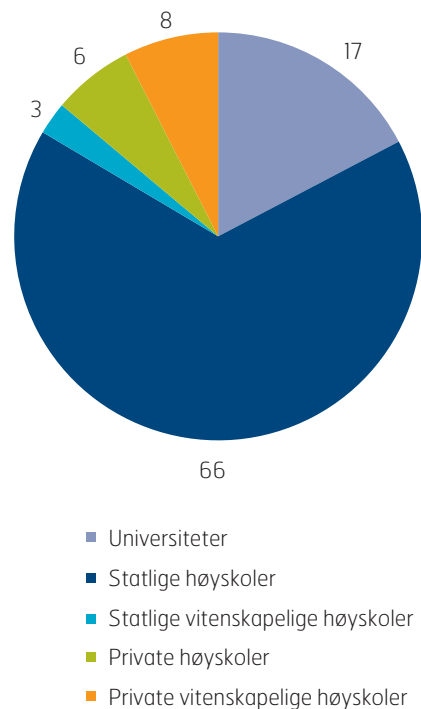
I 2009 var det 1 416 kvinner og 1 340 menn blant realkompetansesøkerne gjennom lokalt opptak. Siden 2007 har antall menn blant realkompetansesøkerne gjennom lokalt opptak økt mer enn antall kvinner. I perioden 2007–2009 økte antall mannlige realkompetansesøkere med 781 personer (140 prosent), mens antall kvinner økte med 624 (79 prosent). Prosentandelen kvalifiserte søkere har gått ned for både menn og kvinner i perioden 2007–2009. Størst har nedgangen vært for menn, fra 70 prosent i 2007 til 60 prosent i 2009. Andelen kvalifiserte kvinner har gått ned fra 71 prosent til 67 prosent i samme periode.

Tabell 5.1.1d viser realkompetansesøkere fordelt etter fagområde. Sykepleierutdanningen er det studiet som klart flest realkompetansesøkere søker seg til (1 075 søkere). Deretter følger samfunnsvitenskap (763 søkere) og førskolelærerutdanning (577 søkere). Disse tre utdanningene ligger også på topp i NOM-opptaket, men her er førskolelærerutdanningen noe mer populær enn samfunnsvitenskapene. Blant de som søker lokalt opptak, er studieprogram på videregående nivå det flest søker seg til. Dette er forkurs til bestemte studieprogrammer, som ingeniørutdanning. Deretter følger samfunnsvitenskap og økonomisk-administrative fag på listen over fag med flest realkompetansesøkere. Tabellen viser også hvordan noen fagområder bare har søkere gjennom det lokale opptaket, mens det for andre fag er motsatt.

5.1.2 Fire av ti studenter deltar i videreutdanning

I 2009 deltok 22 958, 40 prosent av de voksne studentene, i studier som utdanningsinstitusjonene definerte som videreutdanning (jf. figur 5.1a). Dette antallet har holdt seg relativt stabilt siden 2001. Av studentene som videreutdannet seg, var 76 prosent deltidsstudenter, og 75 prosent var kvinner. Kvinneandelen i hele den voksne studentmassen var som tidligere nevnt på 68 prosent, så kvinneandelen er altså noe høyere innen videreutdanning. Som figur 5.1.2a viser, tar to av tre studenter sin videreutdanning på en statlig høyskole. Av de øvrige studentene tar halvparten videreutdanningen sin ved et universitet.

Figur 5.1.2a Deltakere i videreutdanning i 2009 fordelt på institusjonstype (N = 22 958), i prosent

Kilde: DBH

Tabell 5.1.2b Deltakelse i videreutdanning i 2009, fordelt på fagområde

	Studenter i videreutdanning	
	Antall	Prosent
Humanistiske og estetiske fag	1 992	9
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	5 978	26
Samfunnsfag og juridiske fag	901	4
Økonomiske og administrative fag	3 667	16
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	1 323	6
Helse-, sosial- og idrettsfag	8 841	39
Primærnæringsfag	78	0
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	148	1
Uoppgitt fagfelt	30	0
Totalt	22 958	100

Kilde: DBH

39 prosent av de som tok videreutdanning i 2009, gjorde dette innenfor helse-, sosial- og idrettsfag. Dette er dermed, som tidligere år, det området som flest tar videreutdanning innenfor. Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk er et annet område som mange tok videreutdanning innenfor, med 26 prosent av deltakerne i videreutdanning. Det tredje mest vanlige å etterutdanne seg innenfor, er økonomiske og administrative fag. Dette utgjorde 16 prosent av de som videreutdannet seg i 2009.

5.2 Etterutdanning

I 2009 deltok 51 859 personer på etterutdanningskurs (se tabell 5.2a). Dette er en god del færre enn året før, og nesten 32 000 færre enn i toppåret 2006. De fleste etterutdanningskursene er av kort varighet. Regnet om til studentårsverk, står de 51 859 deltakerne for 948 studentårsverk. Antall studentårsverk har også gått ned fra 2008 til 2009, men den prosentvise nedgangen er en del mindre enn for antallet deltakere. Dermed ser det ut til at mens antall deltakere har gått ned, er antall undervisningstimer per deltaker høyere i 2009 enn året før.

Nedgangen i antall deltakere er i all hovedsak knyttet til at færre deltar i etterutdanning ved de statlige høyskolene. I 2008 var det drøyt 43 000 deltakere i etterutdanning ved de statlige høyskolene, i 2009 hadde dette tallet sunket til ca. 27 000 (se tabell 5.2b).

Om lag halvparten (48 prosent) av deltakerne i etterutdanning fikk opplæring i opplæringsinstitusjonens lokaler, mens de andre deltakerne fikk opplæring utenfor institusjonenes lokaler. Denne opplæringen finner som oftest sted ved offentlige etater, ute hos bedriftene, på hoteller eller konferansesteder, eller andre studiesentre. 3 prosent fikk fjernundervisning, med eller uten samlinger. Det varierer mellom institusjonstypene i hvilke lokaler man holder etterutdanningskurs: Mens alle deltakere ved etterutdanningskurs på kunsthøyskolene og 76 prosent av deltakerne på kursene ved universitetene fikk undervisningen ved institusjonene, gjaldt dette bare 36 prosent av deltakerne ved de statlige høyskolene, og 22 prosent av deltakerne ved private høyskoler.

I tillegg til å rapportere antall studenter som deltar på de ulike kursene, oppgir utdanningsinstitusjonene hvorvidt kurset er rettet mot offentlig eller privat sektor, eller begge deler (se figur 5.2c). 53 prosent av deltakerne på etterutdanningskurs gikk i 2009 på kurs rettet mot offentlig sektor. 9 prosent av deltakerne gikk på kurs rettet mot privat sektor, mens de øvrige 38 prosentene gikk på kurs som rettet seg mot begge sektorer. Tallene viser at det har skjedd en endring fra 2008 til 2009. I 2008 gikk 62 prosent av deltakerne på kurs rettet mot offentlig sektor, mens bare 6 prosent gikk på kurs rettet mot privat sektor.

Tabell 5.2a Antall deltakere og studentårsverk i etterutdanning fra 2004 til 2009

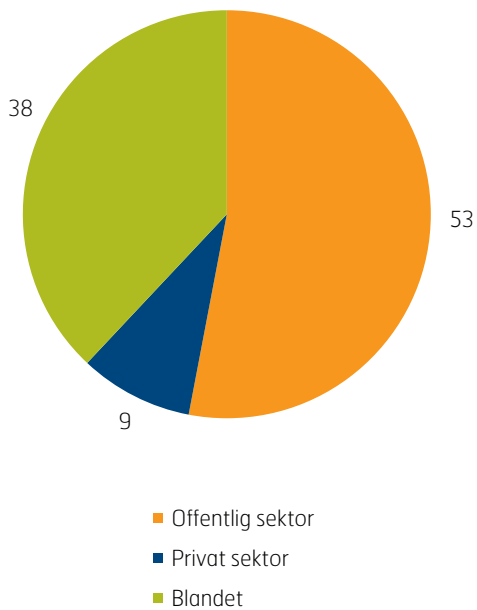
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall	50 481	66 053	83 789	70 228	68 465	51 859
Studentårsverk	1 249	1 522	2 171	1 079	1 006	948

Kilde: DBH

Tabell 5.2b Deltakere i etterutdanning, etter institusjonstype og år

	2005	2006	2007	2008	2009
Kunsthøyskoler	16	360	391	438	423
Private høyskoler	6 382	11 903	8 024	6 036	6 390
Private vitenskapelige høyskoler	1 274	1 901	2 347	3 280	2 726
Statlige høyskoler	45 398	62 565	48 384	43 054	26 982
Statlige vitenskapelige høyskoler	1 726	1 344	1 757	2 017	1 767
Universiteter	11 257	5 716	9 325	13 640	13 571
Sum	66 053	83 789	70 228	68 465	51 859

Kilde: DBH

Figur 5.2c Deltakere i etterutdanning i 2009, etter målgruppe, i prosent (N = 51 859)

Kilde: DBH

Visste du at...

I 2009 var det 11 721 registrerte studenter i fagskoleutdanning. Fagskoleutdanning er korte yrkesrettede utdanninger som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Utdanningen har et omfang på minimum et halvt studieår og maksimalt to år.

Det arbeides nå med å utvikle bedre statistikk for denne sektoren.

Kilde: SSB:
Fakta om utdanning 2011 – nøkkeltall fra 2009

Også i denne sammenhengen er det variasjoner mellom institusjonstypene. 78 prosent av deltakerne på etterutdanningskurs ved universitetene går på kurs rettet mot offentlig sektor, mens dette bare gjelder 20 prosent av deltakerne ved statlige vitenskapelige høyskoler (tabell 5.2d). Til sammenlikning går bare 1 prosent av deltakerne ved

universitetene på kurs som bare er rettet mot privat sektor, mens ved statlige vitenskapelige høyskoler og private vitenskapelige høyskoler ligger den tilsvarende andelen på henholdsvis 50 og 54 prosent. De private høyskolene har flest deltakere på kurs rettet mot begge sektorer. 65 prosent av deltakerne ved disse institusjonene går på slike kurs.

Tabell 5.2d Andel deltakere som fikk undervisning i institusjon, andel deltakere på kurs rettet mot offentlig og privat sektor, 2009, i prosent (N = 51 859)

Institusjonstype	Andel deltakere med undervisning i institusjon	Andel deltakere på kurs rettet mot offentlig sektor	Andel deltakere på kurs rettet mot privat sektor	Andel deltakere på kurs med blandet målgruppe
Kunsthøyskoler	100	0	0	100
Private høyskoler	23	31	4	65
Private vitenskapelige høyskoler	54	31	54	15
Statlige høyskoler	37	50	7	43
Statlige vitenskapelige høyskoler	66	20	50	30
Universiteter	76	78	1	22
Sum	48	53	9	38

Kilde: DBH

6 Studieforbund og fjernundervisning

Denne framstillingen baserer seg på SSB's voksenopplæringsstatistikk. Den offisielle statistikken for studieforbund og frittstående fjernundervisningsinstitusjoner omfatter bare den delen av virksomheten som fikk tilskudd fra staten etter voksenopplæringsloven av 1976.¹⁴ Dette innebærer at statistikken for studieforbundene er avgrenset til opplærings tiltak som tilfredsstillende disse vilkårene (forskrift av 28. februar 1992):

- 1) Opplæringen skal være åpen for alle og må være offentliggjort ved annonsering, oppslag eller liknende.
- 2) Opplæringstilbudet må ha minst 12 studietimer.
- 3) Minst fem deltakere må fullføre opplæringen (være til stede 75 prosent av tiden).
- 4) Minstealderen på deltakerne er 14 år ved kursstart.
- 5) Det må foreligge godkjent studieplan for opplæringen.

For fjernundervisningsinstitusjonene omfatter den offisielle statistikken opplæringstiltak som blant annet tilfredsstillende disse vilkårene:

- 1) Opplæringen skal være åpen for alle og må være offentliggjort ved annonsering, oppslag eller liknende.
- 2) Det enkelte opplæringstiltaket/kurset skal være basert på fjernundervisning.
- 3) Det enkelte opplæringstiltaket skal ha en studieplan som angir innhold, normert omfang, læremidler, undervisningsopplegg, eventuelle krav til forkunnskaper og hvilken kompetanse opplæringen sikter mot.

4) Fjernundervisningskurs må være normert av beregningsutvalget i NFF og deretter godkjent av Vox. Statistikken over studieforbundene og fjernundervisningens aktiviteter omfatter ikke opplæringstiltak som blir gjennomført på oppdrag av offentlige eller private virksomheter. Statistikken er basert på antall kursdeltakere. Den sier ikke noe om hvor mange personer som deltar, siden én og samme person kan ta flere kurs og dermed bli registrert flere ganger.

6.1 Utvikling i studieforbundenes aktivitetsnivå

Studieforbund er paraplyorganisasjoner for frivillige ideelle organisasjoner som tilbyr voksenopplæring som ikke er bundet av læreplaner og eksamen. Studieforbund kan også arrangere formell kompetansegivende utdanning som et supplement til det offentlige utdanningssystemet. I 2009 var det i alt 21 offentlige godkjente studieforbund. De har mer enn 400 medlemsorganisasjoner som blant annet består av de politiske partiene, de fleste arbeidstakerorganisasjonene og ulike livssyns- og interesseorganisasjoner. Studieforbundene finansierer virksomheten sin gjennom forskjellige offentlige tilskudd, kontingent fra medlemsorganisasjonene og inntekter fra kurs- og prosjektvirksomhet (NOU 2007: 11, s. 20). Det årlige statstilskuddet for hvert studieforbund beregnes på grunnlag av gjennomsnittet av innrapporterte kurstimer de tre siste årene før siste foregående år. Grunnlaget for statstilskudd i 2009 er antall kurstimer for 2005, 2006 og 2007. Det er Vox som forvalter tilskuddsordningen for studieforbundene.

¹⁴ Statistikken for studieforbundenes og nettskolenes aktivitet i 2009 er basert på krav om rapportering av aktivitet til SSB etter voksenopplæringsloven av 1976. Ny voksenopplæringslov av 2009 trådte først i kraft fra 1. januar 2010.

6.1.1 Hovedtrekk i studieforbundenes aktivitet siden 2002

Tabell 6.1.1 Studieforbund: utvikling i antall kursdeltakere, kurs og kurstimer*

	2002	2008	2009
Deltakere	667 727	483 421	469 669
Kurs	52 181	36 257	35 865
Kurstimer	1 729 920	1 226 260	1 201 573
Statlig tilskudd ¹⁵ (i 1 000 kr)	212 849	166 500	173 828
Gj.snitt timer per kurs	33	34	34
Gj.snitt deltakere per kurs	13	13	13

Kilde: SSB: Årlig voksenopplæringsstatistikk

*Kurstimer = antall kurs x antall timer per kurs

Både antall deltakere, kurs og kurstimer har blitt redusert i perioden 2002–2009. Fra 2002 til og med 2009 har antall deltakere gått ned 30 prosent, og antall kurs har gått ned 31 prosent. Statstilskuddet har i samme periode gått ned med 18 prosent. Kursenes varighet og gjennomsnittlig antall deltakere har vært stabilt i perioden.

Fra 2008 til 2009 har antall kursdeltakere blitt redusert med 1 prosent. Antall kurs er redusert med 3 prosent. Statstilskuddet økte med 4 prosent. Reduksjonen i antall kurstimer er på 2 prosent fra 2008 til 2009. Kursenes varighet, målt i timer, er uendret med 34 timer per kurs.

6.1.2 Deltakere og kurs etter emner/fag

Selv om deltakelsen på kurs innenfor området estetiske fag og håndverksfag er redusert med over 70 000 deltakere siden 2002, var det fortsatt dette hovedemnet som trakk flest kursdeltakere i 2009 (46 prosent). Musikkrelaterte kurs er den klart største gruppen innenfor estetiske fag og håndverksfag, og det er flest deltakere på emner innen sang og vokalmusikk (83 406). Av alle kursdeltakerne deltok 35 prosent på kurs i musikkrelaterte fag. Foruten estetiske fag var det i 2009

organisasjons- og ledelsesfag og helse-, sosial- og idrettsfag som hadde flest kurs og kursdeltakere. Færrest deltok på kurs innen tjenesteyting og servicefag.

I perioden 2002–2009 har antallet kursdeltakere innenfor området naturbruk, økologi-, miljøverns- og friluftslivsfag økt, mens det har vært en reduksjon i deltakelsen innenfor de øvrige fagområdene. Størst reduksjon i kursdeltakelsen har det vært innenfor fagområdene humanistiske fag/tros- og livssynsfag samt innen tjenesteyting og servicefag. Fra 2002 til 2009 var det 61 prosent færre kursdeltakere innenfor disse to fagområdene.

Fra 2008 til 2009 har det vært økning i antall kursdeltakere innenfor fagområdene naturbruk/økologi, miljøvern og friluftsliv (23 prosent), realfag, industrifag og tekniske fag (13 prosent) og estetiske fag og håndverksfag (4 prosent). Innenfor de øvrige fagområdene har det vært en reduksjon i deltakelsen. Størst har reduksjonen i antall deltakere fra 2008 til 2009 vært innenfor humanistiske fag (28 prosent).

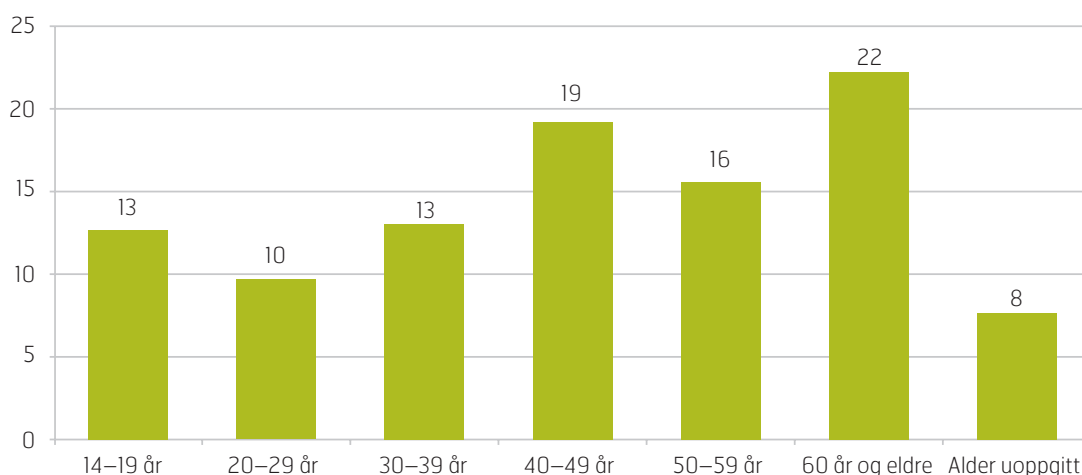
I 2009 var 57 prosent av alle deltakere kvinner.

Tabell 6.1.2 Studieforbund: kursdeltakere og kurs etter hovedemne i 2009

	Antall deltakere	Deltakere i prosent	Antall kurs	Kurs i prosent	Antall deltakere per kurs
Estetiske fag og håndverksfag	218 159	46	15 601	43	14
Organisasjons- og ledelsesfag	75 298	16	5 548	15	14
Helse-, sosial- og idrettsfag	54 144	12	3 859	11	14
Naturbruk, økologi-, miljøvern- og friluftslivsfag	33 546	7	3 579	10	9
Humanistiske fag, tros- og livssynsfag	20 258	4	2 153	6	9
Samfunnsfag	19 294	4	946	3	20
Språkfag	15 648	3	1 856	5	8
Realfag, industrifag og tekniske fag	13 110	3	453	1	29
Økonomi- og IKT-fag	10 983	2	1 075	3	10
Samferdsels- og kommunikasjonsfag	7 675	2	611	2	13
Tjenesteyting og servicefag	1 554	0	184	1	8
Totalt	469 669	100	35 865	100	13

Kilde: SSB: Årlig voksenopplæringsstatistikk

¹⁵ Dette omfatter summen av statlig driftstilskudd og statlig tilskudd til særlige målgrupper under kapittel 254 i Kunnskapsdepartementets budsjett.

Figur 6.1.3 Studieforbund: Kursdeltakernes aldersfordeling i 2009 (N = 469 669), i prosent

Kilde: SSB: Årlig voksenopplæringsstatistikk

Kjønnsfordelingen blant deltakerne på studieforbundenes kurs har vært relativt stabil siden 1980-årene. Kvinneandelen var størst innen tjenesteyting og servicefag og innen språkfag, der 65 prosent av deltakerne var kvinner. Innen realfag/tekniske fag var 80 prosent av deltakerne menn. Menn var også i klar overvekt innen samferdselsfag (65 prosent) og innen fagområdet naturbruk, økologi-, miljøverns- og friluftslivsfag (62 prosent).

I gjennomsnitt deltok 13 deltakere per kurs i 2009. Kurs i realfag/tekniske fag hadde flest deltakere per kurs (29), mens kursene innenfor språkfag og tjenesteyting hadde færrest med et snitt på åtte deltakere per kurs.

6.1.3 Deltakernes aldersfordeling

Figur 6.1.3 viser kursdeltakernes aldersfordeling i 2009.

I 2009 var 23 prosent av deltakerne yngre enn 30 år. 22 prosent var 60 år og eldre. I alle aldersgrupper var det musikkfag som samlet flest deltakere.

Musikkfag var mest dominerende i den yngste aldersgruppen, der 48 prosent deltok i dette emnet. Av deltakerne i aldersgruppen 14-19 år var det 18 prosent som deltok i organisasjons- og ledelsesfag. De fleste av disse deltok på kurs for tillitsvalgte i frivillige organisasjoner og på instruktør-/

trenerkurs. Av deltakerne i aldersgruppen 60 år og eldre deltok 34 prosent på kurs i musikk og 26 prosent på kurs i andre estetiske fag.

Av deltakerne i musikkfag var 41 prosent 50 år og eldre og 25 prosent yngre enn 30 år. I estetiske fag unntatt musikk var over halvparten av deltakerne 60 år eller eldre. Den eldste aldersgruppen utgjorde også halvparten av deltakerne på kurs i samferdsels- og kommunikasjonsfag; først og fremst datakurs. Aldersgruppen 14-19 år utgjorde 28 prosent av deltakerne i humanistiske fag (religion og etikk).

6.1.4 Deltakere fordelt på nivå og eksamensform

Studieforbundene tilbyr opplæring på grunnnivå, videregående nivå og høyere nivå. Følgende hovedkriterier avgjør opplæringsnivået:

- Blir det gitt tilbud om offentlig eksamen?
- Finnes det paralleller i det offentlige skoleverket?

I tillegg legges det vekt på disse kriteriene:

- deltakernes forkunnskaper
- nivå på studielitteraturen
- krav til lærerne

Tabell 6.1.4 Studieforbund: Tilbud om eksamen eller internprøve etter hovedemne i 2009, kursdeltakere i prosent

	Offentlig eksamen sertifisering fagprøve	Interne prøver	Ingen eksamen eller avsl. prøver
Språkfag (N = 15 648)	5	6	89
Estetiske fag og håndverksfag (N = 218 159)	0	0	100
Humanistiske fag, tros- og livssynsfag (N = 20 258)	1	1	98
Samfunnsfag (N = 19 294)	40	0	59
Organisasjons- og ledelsesfag (N = 75 298)	3	1	96
Økonomi- og IKT-fag (N = 10 983)	24	6	70
Helse-, sosial- og idrettsfag (N = 54 144)	5	31	64
Samferdsels- og kommunikasjonsfag (N = 7 675)	46	0	54
Realfag, industrifag og tekniske fag (N = 13 110)	24	5	71
Naturbruk, økologi-, miljøverns- og friluftslivsfag (N = 33 546)	55	2	43
Tjenesteyting og servicefag (N = 1 554)	42	15	43
Totalt (N = 469 669)	9	5	86

Kilde: SSB: Årlig voksenopplæringsstatistikk

På høyere nivå må studieplanen være godkjent av høyskole eller universitet (NOU 2007: 11, s. 25).

I 2009 tok 53 prosent av kursdeltakerne opplæring på grunnnivå. Det har skjedd en endring i rapportert deltakelse fra videregående nivå til grunnnivå fra perioden 2003–2005 til 2009. I årene 2003–2005 ble ca. halvparten av deltakerne rapportert under kurs på videregående opplæringsnivå. I 2009 var andelen på videregående nivå redusert til 32 prosent. Derimot har andelen på grunnnivå økt fra vel 30 prosent til mer enn 50 prosent i perioden. Andelen som deltok på høyere nivå, er redusert; fra 6 prosent i årene 2003–2005 til 5 prosent i 2009. Etter at andelen deltakere på uoppbyggitt nivå falt fra 11 prosent i 2003 til 6 prosent i 2008, har denne andelen økt til 10 prosent i 2009.

Tabell 6.1.4 viser i hvilken grad deltakerne fikk tilbud om eksamen eller avsluttende prøve i 2009.

Bare en relativt liten andel av kursdeltakerne på studieforbundenes kurs får tilbud om eksamen eller internprøve. Dette gjenspeiler intensjonene i voksenopplæringsloven av 1976 om at hovedoppgaven for studieforbundene skal være studiearbeid blant voksne som ikke er bundet av læreplaner og eksamen.

I 2009 var det 86 prosent av deltakerne som ikke fikk tilbud om avsluttende prøve eller eksamen. I 2008 var denne andelen 85 prosent. Tilbud om offentlig eksamen og fagprøve er mest utbredt i tjenesteyting og servicefag, der 25 prosent

av deltakerne fikk tilbud om offentlig eksamen, og 12 prosent fikk tilbud om fagprøve. Sertifisering tilbys 54 prosent av deltakerne i naturbruk, økologi-, miljøverns- og friluftsfag. Tilbud om interne prøver forekommer oftest i helse-, sosial- og idrettsfag 31 prosent. Det er generelt få som fikk tilbud om noen form for avsluttende prøve innen fagområdene med mange deltakere, for eksempel fikk bare 3 prosent av kursdeltakerne innen organisasjons- og ledelsesfag tilbud om eksamen. Ingen fikk tilbud om eksamen eller annen avsluttende prøve i estetiske fag.

I 2009 fikk 4 prosent av deltakerne på grunnnivå tilbud om offentlig eksamen eller intern prøve, mens tallene for videregående nivå og høyere nivå var henholdsvis 18 og 35 prosent. Andelen som fikk tilbud om eksamen eller intern prøve på høyere nivå, er betydelig lavere i 2009 (35 prosent) enn i 2008 (85 prosent). Dette skyldes at mens 59 prosent av deltakerne fikk tilbud om intern prøve i 2008, var det ingen som fikk dette tilbudet i 2009. Tilbudet om offentlig eksamen eller sertifisering på høyere nivå har økt fra 15 prosent i 2008 til 35 prosent i 2009.

6.1.5 Aktiviteten etter studieforbund

Antall studieforbund har holdt seg nokså stabilt de siste ti årene, til tross for noen nedleggelser og sammenslåinger. Det er nå 21 godkjente studieforbund.

Omfanget av aktiviteten i de ulike studieforbundene i 2009 framgår av tabell 6.1.5.

Tabell 6.1.5 Studieforbund: kursdeltakere og kurs etter hovedemne i 2009

	Kursdeltakere	Kursdeltakere, i prosent	Antall kurs	Kurs, i prosent	Gjennomsnittlig antall deltakere per kurs
Arbeidernes Opplysningsforbund i Norge (AOF)	34 397	7	2 839	8	12
Bygdefolkets Studieforbund	19 105	4	2 104	6	9
Frikirkelig studieforbund	8 871	2	758	2	12
Høyres Studieforbund	3 400	1	350	1	10
Kristelig Folkepartis Studieforbund	286	0	14	0	20
Populus – studieforbundet folkeopplysning	10 997	2	1 546	4	7
Idrettens Studieforbund	15 486	3	1 354	4	11
Musikkens studieforbund	45 071	10	3 360	9	13
Norsk Kristelig Studieråd	23 279	5	2 323	6	10
Samisk Studieutvalg / Sámi Oahppolávdegoddi	354	0	77	0	5
Senterpartiets Studieforbund	242	0	41	0	6
Sosialistisk Opplysningsforbund	2 745	1	287	1	10
Studieforbundet Folkeuniversitetet	158 796	34	9 747	27	16
Studieforbundet natur og miljø	21 649	5	2 267	6	10
Venstres Opplysningsforbund	1 439	0	192	1	7
Akademisk Studieforbund	56 064	12	1 341	4	42
Funksjonshemmedes Studieforbund	31 607	7	3 515	10	9
Folkekulturforbundet	33 242	7	3 553	10	9
Fremskrittspartiets Studieforbund	2 389	1	160	0	15
Sjøsamisk Studieforbund	44	0	7	0	6
Demokratenes Studieforbund	206	0	30	0	7
Totalt	469 669	100	35 865	100	13

Kilde: SSB: Årlig voksenopplæringsstatistikk

Det var store variasjoner i aktivitetene mellom studieforbundene både målt ved antall kurs og antall deltakere. Antall deltakere varierer fra nærmere 159 000 (Folkeuniversitetet) til 44 (Sjøsamisk Studieforbund). Målt etter antall kursdeltakere var de tre største studieforbundene Folkeuniversitetet, Akademisk Studieforbund og Musikkens Studieforbund. I 2009 hadde disse til sammen 56 prosent av det totale antallet kursdeltakere. Hvis aktiviteten måles etter antall kurs, endres bildet noe. Folkeuniversitetet avholdt også flest kurs. Imidlertid hadde ti studieforbund flere kurs enn Akademisk Studieforbund. Akademisk Studieforbund hadde flest deltakere per kurs (42 deltakere), mens gjennomsnittet for alle studieforbund var 13 deltakere.

6.1.6 Særtrekk ved kursdeltakelsen i de enkelte studieforbundene

Tabell 6.1.6 angir de tre emneområdene med flest kursdeltakere for hvert av studieforbundene.

Musikkrelaterte fagemner (sang, samspill og instrumentalopplæring) dominerer. 95 prosent av deltakerne i Musikkens studieforbund og 71 prosent av deltakerne på

Visste du at...

Av deltakerne på kurs i regi av studieforbund er det flere som er under 30 år enn over 60 år.

Folkeuniversitetet¹⁶ deltok i 2009 på kurs i disse emnene. Også en stor andel av deltakerne på kurs i regi av Frikirkelig Studieforbund, Norsk Kristelig Studieråd og Sosialistisk Opplysningsforbund deltok på musikkrelaterte kurs.

Helseopplysning/kosthold hadde høyest deltakerandel av kursene holdt av Populus (21 prosent) og Sosialistisk Studieforbund (29 prosent). Av deltakerne på kurs i regi av Akademisk Studieforbunds og Høyres studieforbund var det henholdsvis 40 og 16 prosent som deltok på kurs i helse og omsorg. Mer enn 90 prosent av deltakerne på kurs i regi av Kristelig Folkepartis Studieforbund, Venstres Opplysningsforbund og Demokratenes Studieforbund deltok på kurs i politisk skolerung.

Tabell 6.1.6 Studieforbund: kursdeltakere i prosent for hvert studieforbund

Studieforbund	Flest deltakere	Nest flest deltakere	Tredje flest deltakere
Totalt alle studieforbund	Sang, vokalmusikk og kor (18 %)	Samspill (13 %)	Andre helse-, sosial- og idrettsfag (6 %)
Arbeidernes Opplysningsforbund	Tillitsvalgte i arbeidslivet (35 %)	Organisasjonskunnskap (27 %)	Teater, revy og drama (2 %)
Bygdefolkets Studieforbund	Husdyrhold (59 %)	Helse og omsorg (12 %)	Politisk skolerung (3 %)
Frikirkelig studieforbund	Kristendom (56 %)	Sang, vokalmusikk, kor (22 %)	Instruktør-, trener- og lederutdanning (11 %)
Høyres Studieforbund	Helse og omsorg (16 %)	Pedagogikk og undervisning (14 %)	Norsk for fremmedspråklige (11 %)
Kristelig Folkepartis Studieforbund	Politisk skolerung (96 %)	Litteratur (2 %)	Kristendom (2 %)
Populus	Helseopplysning/kosthold (21 %)	Tillitsvalgte i frivillige organisasjoner (17 %)	Andre samfunnsfaglige emner (8 %)
Idrettens Studieforbund	Instruktør-, trener- og lederutdanning (54 %)	Andre organisasjons- og ledelsesfag (46 %)	
Musikkens Studieforbund	Sang, vokalmusikk, kor (51 %)	Samspill (35 %)	Instrumentalopplæring (6 %)
Norsk Kristelig Studieråd	Kristendom (46 %)	Sang, vokalmusikk, kor (19 %)	Andre organisasjons- og ledelsesfag (14 %)
Samisk Studieutvalg	Andre estetiske fag (63 %)	Samisk (18 %)	Andre håndverksfag (6 %)
Senterpartiets Studieforbund	Politisk skolerung (88 %)	Nærmiljø/lokalsamfunn (4 %)	Kunst og kultur (3 %)
Sosialistisk Opplysningsforbund	Helseopplysning/kosthold (29 %)	Psykologi (16 %)	Sang, kor og vokalmusikk (12 %)
Studieforbundet Folkeuniversitetet	Sang, kor, vokalmusikk (33 %)	Samspill (29 %)	Instrumentalopplæring (7 %)
Studieforbundet natur og miljø	Jakt (42 %)	Husdyrhold (38 %)	Tillitsvalgte i frivillige organisasjoner (4 %)
Venstres Opplysningsforbund	Politisk skolerung (100 %)		
Akademisk Studieforbund	Helse og omsorg (40 %)	Tillitsvalgte i arbeidslivet (17 %)	Jus (11 %)
Funksjonshemmedes Studieforbund	Sosialpolitiske emner og rettigheter (34 %)	Organisasjonskunnskap (16 %)	Tekstil (5 %)
Folkekulturforbundet	Folkedans (37 %)	Tekstil (29 %)	Teater, revy og drama (12 %)
Fremskrittspartiets Studieforbund	Politisk skolerung (57 %)	Andre økonomiske fag (15 %)	Organisasjonskunnskap (9 %)
Sjøsamisk Studieforbund	Tekstil (52 %)	Andre tjenesteyttings- og servicefag (25 %)	Skogbruk (23 %)
Demokratenes Studieforbund	Politisk skolerung (100 %)		

Kilde: SSB: Årlig voksenopplæringsstatistikk

¹⁶ Norges Musikkorps Forbund og Norges Korforbund er medlemmer i Studieforbundet Folkeuniversitetet.

6.2 Fjernundervisning

I 2009 ble det rapportert aktivitet fra 12 godkjente frittstående fjernundervisningsinstitusjoner i Norge. De fleste kursene er paralleller til det offentlige skoleverket. På samme måte som for studieforbundene stilles det krav om at de godkjente fjernundervisningsvirksomhetene skal være landsdekkende, og at de skal ha et ideelt, allmenntilgitt formål.

Fjernundervisningsinstitusjonene omfatter både organisasjoner, stiftelser (blant annet NKI Nettstudier og NKS Nettstudier) og bransjeskoler (blant annet Industriskolen). Enkelte av dem, spesielt bransjeskolene, har utviklet seg i retning av ordinære utdanningsinstitusjoner som ivaretar kompetanse som er rettet inn mot arbeidslivet (NOU 2007: 11, s. 65).

Fjernundervisningsinstitusjonene er organisert under paraplyorganisasjonen Norsk forbund for fjernundervisning og fleksibel utdanning (NFF). Alle kurstilbud fra tilkuddsberettigede fjernundervisningsinstitusjoner er studietime-normert. NFF foreslår, godkjenner og normerer kurs med hensyn til omfang og nivå.

Vox forvalter også tildelingen av statstilskudd til de frittstående fjernundervisningsinstitusjonene. Grunnlaget for tildelingen er gjennomsnittet av innrapporterte normerte studietimer de siste tre årene.

6.2.1 Hovedtrekk i fjernundervisningens aktivitet siden 2002

Antall kursdeltakere¹⁷ i fjernundervisningens kurs har blitt redusert med 11 400 i perioden 2002–2009 (38 prosent). Antall normerte timer har også blitt redusert med 38 prosent i samme periode. Statstilskuddet har i perioden blitt redusert med 56 prosent. Fra 2008 til 2009 var nedgangen i antall kursdeltakere på 9 prosent og i antall normerte timer på 5 prosent. Fra 2008 til 2009 økte statstilskuddet med 8 prosent.

Det var tre hovedemner som skilte seg ut med størst oppslutning i 2009. Samfunnsfag har gjennom hele perioden 2002–2009 hatt flest kursdeltakere. Økonomi- og IKT-fag og Samferdsels- og kommunikasjonsfag var de nest største fagområdene i antall kursdeltakere. Totalt sto disse tre fagområdene for 61 prosent av kursdeltakelsen i 2009. I perioden 2002–2009 har det vært en nedgang i antall kursdeltakere innen samtlige hovedemner. Reduksjonen var størst innenfor naturbruk/økologi (88 prosent). Reduksjonen var minst innen samfunnsfag (17 prosent).

De lengste kursene, målt i antall kurstimer, var kursene i estetiske fag/håndverksfag, som i snitt gikk over 333 timer. De korteste kursene var innen naturbruk/miljøfag og tjenesteyting/servicefag, på henholdsvis 90 og 97 timer.

Tabell 6.2.1a Fjernundervisningen: utvikling i antall kursdeltakere og normerte timer*

	2002	2008	2009
Kursdeltakere	29 749	20 152	18 376
Normerte timer *	4 446 168	2 892 429	2 753 844
Statstilskudd (i 1000 kr)	28 512	11 622	12 504

Kilde: SSB: Årlig voksenopplæringsstatistikk

* Normerte timer er antall timer per kurs ganget med antall kursdeltakere.

Aktiviteten fordelte seg slik på de ulike kursemnene i 2009:

Tabell 6.2.1b Fjernundervisningen: kursdeltakere og timer i 2009, etter kursemner

	Kursdeltakere	Kursdeltakere i prosent	Normerte timer per kursdeltaker
Samfunnsfag	4 585	25	106
Økonomi- og IKT-fag	3 441	19	162
Samferdsels- og kommunikasjonsfag	3 181	17	127
Organisasjons- og ledelsesfag	2 390	13	149
Helse-, sosial- og idrettsfag	1 492	8	251
Realfag, industrifag og tekniske fag	1 141	6	186
Tjenesteyting og servicefag	976	5	97
Estetiske fag og håndverksfag	560	3	333
Språkfag	458	2	132
Humanistiske fag, tros- og livssynsfag	129	1	169
Naturbruk, økologi-, miljøvern- og friluftslivsfag	23	0	90
Totalt	18 376	100	150

Kilde: SSB: Årlig voksenopplæringsstatistikk

¹⁷ NFF bruker betegnelsen "antall kursfullføringer" om kursdeltakere som har fullført kurs i regi av fjernundervisningsinstitusjonene. Av hensyn til framstillingen her vil vi likevel bruke betegnelsen "kursdeltakere" også i omtalen av fjernundervisningen.

I 2009 utgjorde kvinnene 56 prosent av kursdeltakerne. Det er klar variasjon i hvilke kurssemner menn og kvinner deltok på. Over 90 prosent av kursdeltakerne i estetiske fag og i helse- og sosialfag var kvinner. Kvinneandelen var også høy i kurs innen økonomi- og IKT-fag (75 prosent), samfunnsfag og humanistiske fag (71 prosent). Kursene i naturbruk (96 prosent), samferdselsfag (92 prosent), realfag (78 prosent) og tjenesteyting (65 prosent) var klart mannsdominerte.

6.2.2 Kursdeltakere etter nivå og eksamensform

De fleste av deltakerne på kursene til fjernundervisningen, 57 prosent, følger kurs på videregående skole-nivå. Ingen følger kurs på grunnskolenivå. Kvinnene deltar i større grad enn menn på kurs på høyskole- og universitetsnivå. Også på videregående nivå deltok i 2009 noen flere kvinner enn menn. Dette bryter med deltakermønsteret i perioden 2004–2008, der menn deltok i større grad enn kvinner på dette nivået.

Nesten alle deltakerne på kursene til fjernundervisningen fikk tilbud om eksamen eller avsluttende intern prøve i perioden 2002–2009. I denne perioden har det skjedd en endring fra tilbud om offentlig eksamen til tilbud om interne prøver. I 2009 fikk flere deltakere tilbud om intern prøve enn om offentlig eksamen. Deltakerne på høyere nivå fikk i større

fjernundervisningens tilbud om offentlig eksamen og prøver har utviklet seg slik i perioden 2002–2009:

Tabell 6.2.2 Fjernundervisningen: kursdeltakere etter prøveform, i prosent

	2002 (N = 29 749)	2008 (N = 20 152)	2009 (N = 18 376)
Offentlig eksamen	66	46	44
Interne prøver	28	53	55
Ingen eksamen	6	1	1
Totalt	100	100	100

Kilde: SSB: Årlig voksenopplæringsstatistikk

grad tilbud om offentlig eksamen (75 prosent) enn deltakerne på videregående nivå (42 prosent).

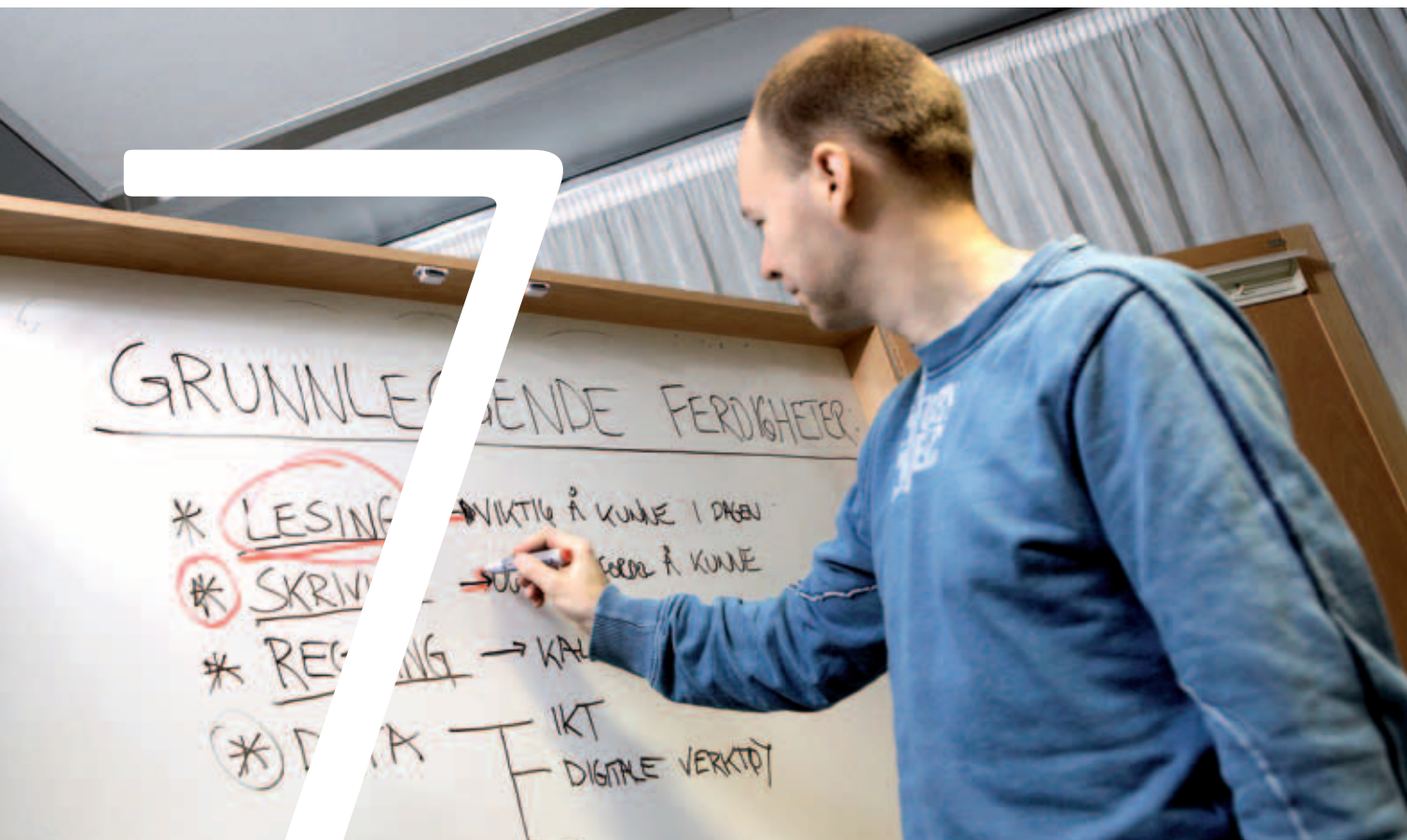
6.2.3 Deltakelse etter fjernundervisningsinstitusjon

Målt i antall kursdeltakere var NKI den klart største fjernundervisningsinstitusjonen i 2009. Totalt 11 802 kursdeltakere fikk opplæring ved NKI dette året. De to største fjernundervisningsinstitusjonene, NKI og NKS, har økt sin markedsandel i antall kursdeltakere fra 64 prosent i 2002 til 78 prosent i 2009.

Tabell 6.2.3 Aktivitet etter fjernundervisningsinstitusjon i 2009

	Normerte timer	Normerte timer, i prosent	Antall kursdeltakere	Kursdeltakere, i prosent	Normerte timer per deltaker
Handelshøyskolen BI, Bank og finans	154 310	6	515	3	300
Folkeuniversitetet Nettstudier	74 081	3	344	2	215
Kristen Brevskole	1 820	0	13	0	140
Luftfartsskolen AS	241 948	9	1 960	11	123
Natur og næring Fjernundervisningen	6 710	0	61	0	110
NKI Nettstudier	1 446 386	53	11 802	64	123
NKS Nettstudier	592 317	22	2 593	14	228
Stiftelsen Norges Byggscole	9 470	0	114	1	83
OPK-instituttet AS	88 054	3	416	2	212
Industriskolen	129 691	5	415	2	313
Norsk Nettskole	2 800	0	80	0	35
Senter for eiendomsfag AS	6 257	0	63	0	99
Totalt	2 753 844	100	18 376	100	150

Kilde: SSB: Årlig voksenopplæringsstatistikk

7 Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA)

Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA) ble opprettet i 2006. Programmet delfinansierer opplæringstiltak i lesing, skriving, regning og data, for på denne måten å stimulere virksomheter til å gjennomføre opplæring for sine ansatte. BKA-programmet retter seg mot personer med lite formell utdanning, hovedsakelig i arbeidslivet, men også mot arbeidssøkere.

De siste årene har man hatt en hovedutlysning, som i det følgende blir betegnet som ordinære søknadsrunder, samt noen mindre utlysninger og spesielle satsninger, under kalt særskilte satsninger. Private og offentlige virksomheter fra hele landet kan søke om midler, det samme kan opplærings-

tilbydere og organisasjonene i arbeidslivet i samarbeid med én eller flere virksomheter.

7.1 Søking og tildeling av støtte til opplæring

Antallet søknader om BKA-midler har økt hvert år siden programmet ble opprettet. I 2010 kom det inn totalt 343 ordinære BKA-søknader. 204 av disse ble i utgangspunktet innvilget. I tillegg ble fire av søknadene som fikk avslag i den ordinære søknadsrunden, senere innvilget som spesielle satsninger innen varehandel og i byggebransjen.

Fakta

BKA og Vox

Vox forvalter midlene i BKA og har det faglige ansvaret for programmet. Vox samler også inn og har ansvaret for statistikken knyttet til søking, tildeling og deltakerrapportering.

Tabell 7.1a Søknader totalt og antall innvilgede søknader fra 2006 til 2010

År	Utlysning	Søknader totalt	Søknader innvilget
2010	Totalt	343	208
2010	Ordinær utlysning	343	204
2010	Varehandelsprosjekter	2*	2
2010	BNL-/forbildeprosjekter	2*	2
2010	Nav-prosjekter	2**	2
2009	Totalt	330	215
2009	Ordinær utlysning	270	162
2009	Studieforbund	43	33
2009	Unge voksne	20	9***
2009	Nav-prosjekter	6**	6
2009	BNL-prosjekter	3	3
2009	Varehandelsprosjekter	3*	3
2008	Totalt	279	96
2007	Totalt	208	70
2006	Totalt	167	65

* Disse søknadene ble sendt inn som ordinære søknader, og ble da avslått. Senere ble de godkjent som del av en særskilt satsning. De er derfor tatt med i antall ordinære og avslåtte søknader for dette året, selv om de altså senere ble innvilget.

** Dette er egentlig ikke søknader, men prosjekter i samarbeid men Nav i to regioner.

*** En av disse søknadene ble senere trukket.

De ordinære BKA-prosjektene ble tildelt 78 millioner kroner. 64 millioner kroner ble gitt ved den opprinnelige tildelingen over statsbudsjettet, mens 14 millioner ble tildelt gjennom revidert nasjonalbudsjett og restmidler.

I tillegg til dette ble det gjennomført noen særskilte satsninger, der det ble bevilget 1,1 millioner til varehandelsprosjekter (HSH), 1 million til forbildeprosjekter innen byggebransjen (BNL) og 1 million til NAV-samarbeid i to regioner (Narvik-området og Halden).

Tabell 7.1b gir en oversikt over sammenhengen mellom beløpet det ble søkt om, og tildelt beløp for perioden 2006–2010.

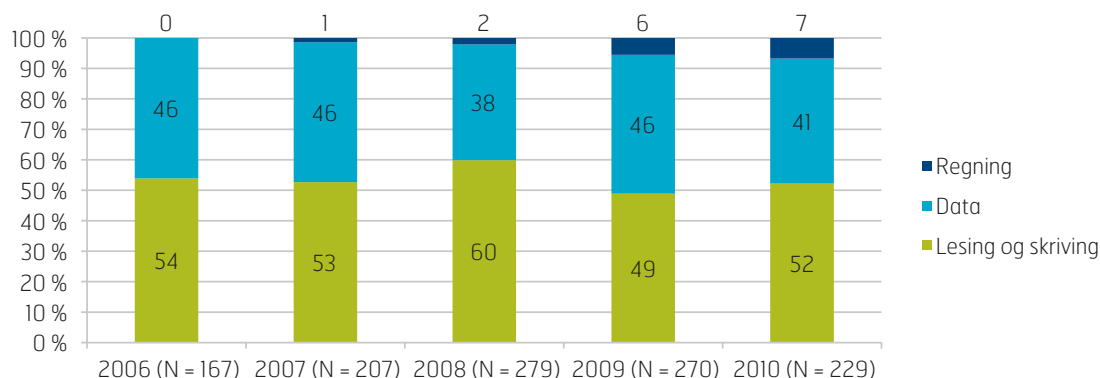
Visste du at...

Det tildelte beløpet ved den ordinære utlysningen i 2010 var 63,5 millioner høyere enn det tildelte beløpet i oppstartsåret 2006. Samtidig har det beløpet det ble søkt om, økt med 82,5 millioner i samme tidsrom. Forskjellen på beløpet det ble søkt om, og tildelt beløp var på 90 millioner kroner i 2010.

Tabell 7.1b Beløp det ble søkt om, og tildeling, fordelt på år

		Beløp det ble søkt om	Tildelt beløp	Gjennomsnittlig beløp det ble søkt om pr. søknad	Gjennomsnittlig tildelt beløp pr. søknad	Differanse
2010	Totalt	173,8 mill.	81,1 mill.	506 628	390 060	-116 568
	Ordinær utlysning	168 mill.	78 mill.	495 575	382 353	-113 222
	Varehandelsprosjekter	1,6 mill.	1,1 mill.	810 775	560 000	-250 775
	BNL-/forbildeprosjekter	3,1 mill.	1 mill.	1 569 730	500 000	-1 069 730
	Nav-prosjekter	1 mill.	1 mill.	506 250	506 250	0
2009	Totalt	143,4 mill.	70,3 mill.	434 518	326 935	-107 583
	Ordinær utlysning	122 mill.	55,5 mill.	451 852	342 593	-109 259
	Studieforbund	10,1 mill.	6,3 mill.	234 884	190 909	-43 975
	Unge voksne	4,5 mill.	1,7 mill.	225 000	188 889	-36 111
	Nav-prosjekter	2,4 mill.	2,4 mill.	400 000	400 000	0
	BNL-prosjekter	1,8 mill.	1,8 mill.	600 000	600 000	0
	Varehandelsprosjekter	2,6 mill.*	2,6 mill.	863 667	863 667	0
2008	Totalt	119,5 mill.	30 mill.	428 315	312 500	-115 815
2007	Totalt	78,2 mill.	20 mill.	375 962	285 714	-90 247
2006	Totalt	85,5 mill.	14,5 mill.	511 976	223 077	-288 899

* Siden disse søknadene opprinnelig var en del av den ordinære utlysningen, er beløpet det ble søkt om, også regnet med i det beløpet det ble søkt om, for ordinære søknader. I totalsummen for 2009 er beløpet bare tatt med én gang.

Figur 7.1c Hovedformål med opplæringen, alle søknader fra 2006 til 2010*, i prosent

* For 2007 er det én søknad som mangler hovedformål. Denne er ikke regnet med her. For 2009 og 2010 har vi bare tatt med ordinære søknader.

I forbindelse med utlysningene i 2010 ble det i alt søkt om 173,8 millioner kroner, mens det ble delt ut 81,1 millioner kroner.

Gjennomsnittsutbetalingen per søknad som ble tildelt gjennom ordinære BKA-utlysninger, har økt fra drøyt 220 000 i 2006 til drøyt 380 000 i 2010. Dette er en konsekvens av at det gjennomføres flere kombinasjonskurs der det gis opplæring i flere ferdigheter. Disse er mer tid- og kostnads-krevende enn kurs der opplæringen bare dreier seg om én ferdighet. Fra og med 2008 har det også vært mulig å søke om å få dekket deler av vikarutgifter. Dette har også bidratt til å øke kostnadene per kurs.

Mange søknader gjelder opplæring i flere ferdigheter, enten i ett og samme kurs eller fordelt på flere kurs. Et eksempel er å kombinere opplæring i data med lese- og skriveopplæring, noe som har vist seg å være en motivasjonsfaktor for deltakelse. Det oppgis likevel ett hovedformål med opplæringen i alle søknadene.

Samlet var det 6 978 deltakere¹⁸ på BKA-kursene i årene 2006, 2007 og 2008. Per 5. januar 2011 var det i tillegg registrert 5 274 deltakere på kurs i 2009 og 4 138 på kurs i 2010. Totalt er det dermed registrert 16 390 deltakere på BKA-kurs siden starten i 2006.¹⁹ Av disse har 36 prosent deltatt på datakurs, 9 prosent på lese- og skrivekurs, og 1 prosent på regnekurs. 8 200 personer – 50 prosent – har deltatt på kombinasjonskurs der lese- og skriveopplæring inngår sammen med opplæring i data og/eller regning.

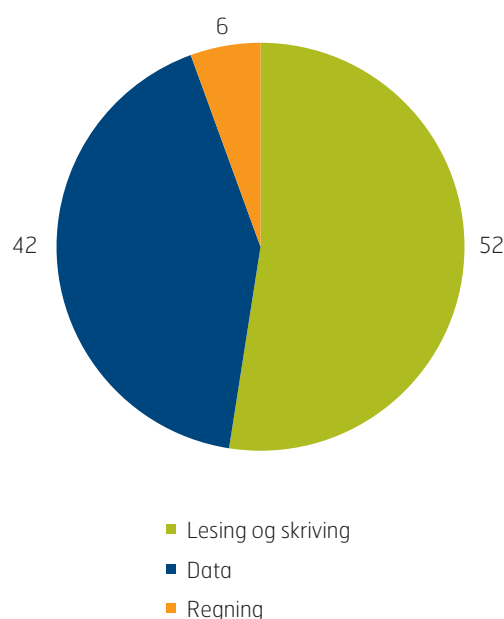
7.2 Prosjekter innvilget i 2009 – ordinære søknader

Av de 270 ordinære søknadene i 2009 ble 162 innvilget. Fem av disse ble imidlertid trukket i etterkant. Tre av søknadene som fikk avslag i den ordinære søknadsrunden, ble senere innvilget som et særskilt varehandelsprosjekt. Som vist i tabell 7.1b, var det ytterligere fire særskilte satsninger i 2009. Disse fikk til sammen 72 søknader. 51 av disse ble innvilget. Én av disse ble senere trukket. Disse særskilte satsningene omtales senere i kapittelet.

For 106 av de 162 innvilgede prosjektene i den ordinære søknadsrunden var det virksomhetene selv som søkte om midler til opplæring. I 34 av søknadene var søker en opplæringstilbyder som søkte på vegne av én eller flere virksomheter. I 22 av søknadene oppga søker å være begge deler.²⁰

Litt over halvparten av de ordinære søknadene som ble innvilget i 2009 (se tabell 7.2a) hadde opplæring i lesing og skriving som hovedformål. 42 prosent av de innvilgede ordinære prosjektene hadde opplæring i data som hovedformål. 26 prosent av kursene var kombinasjonskurs der både lesing, skriving, regning og data inngikk. 24 prosent var rene datakurs, 23 prosent kombinasjonskurs med lesing, skriving og data, og 14 prosent var rene lese- og skrivekurs.

Per 7. januar 2011 var det totalt registrert 4 287 deltakere i 141 av de 162 prosjektene som ble innvilget i 2009. Flere deltakere vil bli registrert etter hvert som kursene settes i gang.

Figur 7.2a Hovedformål med opplæringen – innvilgede søknader ved ordinær utlysning i 2009, i prosent, N = 162

¹⁸ Disse tallene avviker noe fra tallene i tidligere Vox-speil. Dette skyldes at noen deltakere fra de første årene først nå har blitt registrert.

¹⁹ Deltakere er registrert i det året virksomheten har fått innvilget midler. I praksis kan noen deltakere ha gjennomført deler av eller hele opplæringen året etter.

²⁰ Virksomheter som både tilbyr og etterspør opplæring, defineres som «begge deler». Dette vil ofte være aktuelt ved internopplæring.

Tabell 7.2b Innrapporterte ordinære prosjekter i 2009: deltakere, kurs og timer, fordelt på kurstype*

	Antall kurs	Antall deltakere totalt	Deltaker timer**	Timer per deltaker			
				Gj. snitt ant. timer	Median	Minste ant. timer	Høyeste ant. timer
Data	42	1 676	40 210	24	24	5	50
Lesing og skriving	16	279	15 669	56	57	0	100
Kombinasjon av lesing, skriving og data	39	996	65 022	65	50	0	240
Kombinasjon av lesing, skriving og regning	3	61	4 880	80	80	80	80
Kombinasjon av regning og data	7	115	11 000	96	100	50	150
Kombinasjon av lesing, skriving, regning og data	49	1 160	83 819	72	80	0	170
Totalt ordinær utlysning	156	4 287					

* Alle tall er per 7. januar 2011.

** Deltakertimer er summen av antall timer ganger antall deltakere per kurs gjennomført per virksomhet innenfor hver av kurstypene.

I alt 98 kurs (63 prosent) var kombinasjonskurs som tok for seg flere ferdigheter. De fleste kombinasjonskursene inneholdt opplæring i digital kompetanse i kombinasjon med opplæring i lesing og skriving og/eller regning. 31 prosent kombinerte både lesing, skriving, regning og data. 54 prosent av deltakerne deltok på ulike kombinasjonskurs (2 296 deltakere).

Av kurs som omfattet én ferdighet, er datakurs mest vanlig. 27 prosent av kursene var datakurs, og disse kursene sto for 39 prosent av alle deltakerne. Dette tilsier at datakursene i gjennomsnitt hadde flere deltakere enn de andre kursene.

Høyest gjennomsnittlig timeantall hadde kursene som kombinerte regning og data. Her fikk hver deltaker i snitt 96 timer undervisning. De korteste kursene var datakurs, der deltakerne i snitt fikk 24 timer undervisning.

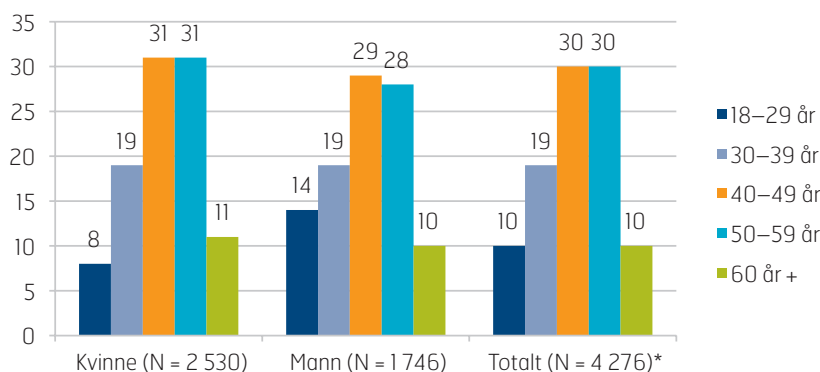
7.2.1 Deltakerstatistikk 2009 – ordinær satsning

Hovedandelen av deltakerne var kvinner (60 prosent). Dette er på linje med resultatene fra 2007, men en del lavere enn i 2008, da kvinneandelen lå på 72 prosent. Kvinneandelen var høyest på rene datakurs (46 prosent), på rene lese- og skrivekurs, og på kurs som kombinerte data med lesing og skriving.

I 2009 var 70 prosent av deltakerne 40 år eller eldre. Slik var det også i 2008, men i forhold til årene før 2008 er deltakerne eldre. På enkeltkurs i data var 78 prosent av deltakerne 40 år eller eldre.

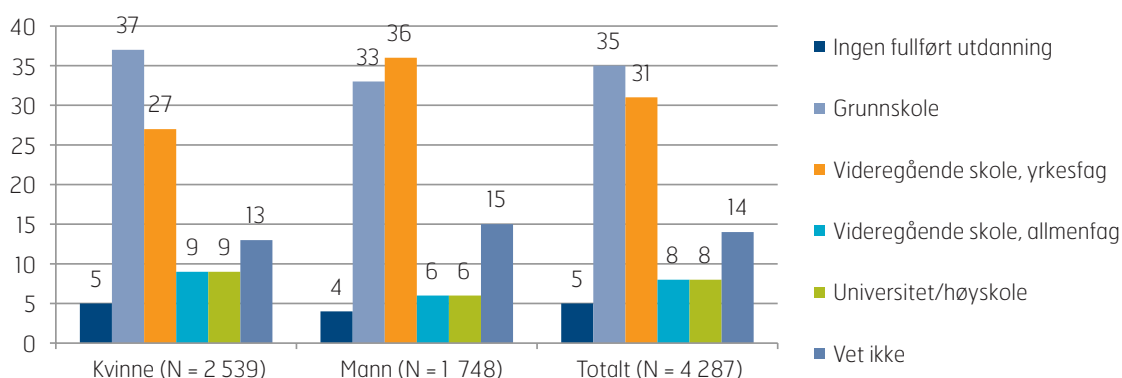
Figur 7.2.1b viser fordelingen av deltakernes høyeste fullførte utdanning. 37 prosent av deltakerne hadde grunnskole som høyeste fullførte utdanning, mens 32 prosent hadde videregående skole med yrkesfaglig studieretning. Kvinnene har i større grad grunnskole og mennene yrkesfaglig videregående skole som høyeste fullførte utdanning. Få deltakere hadde allmennfaglig utdanning på videregående skole som høyeste fullførte utdanning, det samme gjelder utdanning på universitets- og høyskolenivå (begge 8 prosent). Dette gjelder, med mindre variasjoner, innenfor alle aldersgrupper.

17 prosent av deltakerne i 2009 hadde minoritetsspråklig bakgrunn. Høyest var andelen minoritetsspråklige deltakere på kurs som utelukkende fokuserte på lesing og skriving (45 prosent). Av deltakerne på kombinasjonskurs i lesing, skriving og regning var 36 prosent minoritetsspråklige, mens på datakurs var det bare 8 prosent av deltakerne som hadde minoritetsspråklig bakgrunn.

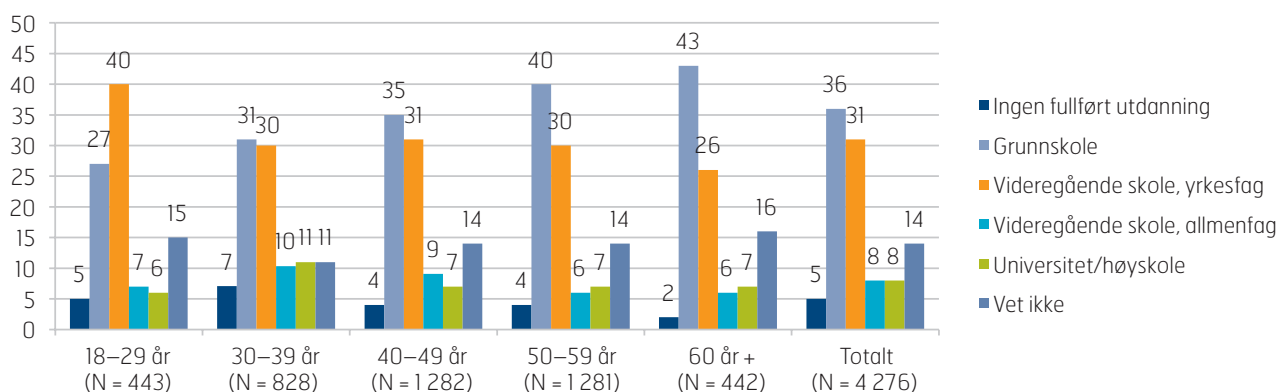
Figur 7.2.1a Deltakerstatistikk ved ordinær utlysning i 2009: kjønn og alder, i prosent

*I tillegg til de deltakerne som er representert i figuren, er det ni personer med uoppgett alder, og to som er under 18 år.

Figur 7.2.1b Deltakerstatistikk ved ordinær utlysning i 2009: kjønn og utdanningsnivå, i prosent

Figur 7.2.1c Deltakerstatistikk for 2009 ved ordinær utlysning: alder og utdanningsnivå, i prosent*

*I tillegg til disse var det ni personer med uoppgitt alder. Åtte av disse hadde ikke noen fullført utdanning, og én hadde videregående skole, yrkesfag, og to personer var under 18 år. En av disse hadde grunnskole, og én hadde ukjent utdanning.

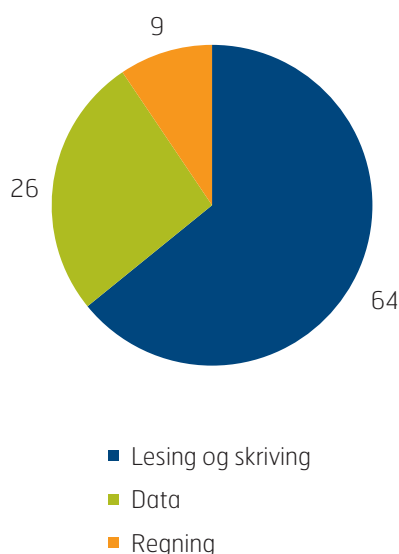
7.3 Særskilte satsninger 2009

Det var i alt fem særskilte satsninger utenom den ordinære søknadsrunden i 2009. Målet med disse utlysningene var at programmet skulle nå grupper som den ordinære utlysningen ikke nådde. 6,3 millioner kroner ble tildelt ulike studieforbund for å gi voksne opplæring i lesing, skriving, regning og data. 1,7 millioner ble tildelt prosjektet Unge voksne, som skulle hjelpe unge arbeidsledige med å komme ut i arbeidslivet. 2,4 millioner gikk til ulike Nav-prosjekter rettet mot arbeidsledige. 1,8 millioner gikk til en satsning mot byggenæringen, mens 2,6 millioner gikk til varehandelsprosjekter.

I disse satsningene var det i all hovedsak tilbydere som søkte om midler. Av 53 innvilgede søknader, var det tilbyder som søkte i 47 av tilfellene. I fem tilfeller var det virksomheter som søkte, og i ett tilfelle var søker begge deler.

Hovedvekten i de særskilte satsningene i 2009 ligger, i større grad enn i de ordinære prosjektene, på lesing. I 34 av 53 – 64 prosent – av de innvilgede prosjektene var dette hovedformålet. 26 prosent har data som hovedformål. 46 prosent av kursene i de særskilte satsningene var kombinasjonskurs der både lesing, skriving, regning og data inngikk.

Figur 7.3a Hovedformål med opplæringen – innvilgede søknader ved særskilte satsninger i 2009, i prosent (N = 53)

35 av de totalt 48 registrerte kursene, 72 prosent, var kombinasjonskurs, og 79 prosent av deltakerne deltok på disse. 46 prosent av kursene inneholdt både lesing, skriving, regning og data. Av kursene som var rettet mot én ferdighet, ble det gjennomført flest kurs i data.

Som tabell 7.3b viser, er det stor variasjon i timeantallet på de ulike kursene. Lengst var kursene i regi av Nav som alle var på 250 timer. Det laveste timeantallet hadde data-, lese- og skrive- og regnekursene innenfor varehandelsprosjektene. Disse kursene var alle på 20 timer.

7.3.1 Deltakerstatistikk 2009 – særskilte satsninger

Som i den ordinære utlysningen var hovedandelen av deltakerne i de særskilte satsningene kvinner (57 prosent). Kvinneandelen var høyest på rene regnekurs (82 prosent). Kombinasjonskurs med regning og data hadde den høyeste andelen mannlige deltakere, i alt 77 prosent.

Sammenliknet med den ordinære utlysningen har deltakerne i de særskilte satsningene en jevnere aldersprofil. 60 prosent av deltakerne i de særskilte satsningene i 2009 var over 40 år. Aldersgruppene 18–29 og 50–59 år skiller seg ut med noe

Tabell 7.3b Innrapporterte særskilte prosjekter i 2009: deltakere, kurs og timer fordelt på kurstype*

	Kurstype	Ant. kurs	Ant. deltakere totalt	Deltaker timer	Timer pr. deltager			
					Gj. snitt Ant. timer	Median	Minste Ant. timer	Høyeste Ant. timer
Studieforbund	Data	5	72	2 692	37	30	10	80
	Lesing og skriving	2	33	1 920	58	60	50	60
	Regning	3	62	1 860	30	24	24	50
	Kombinasjon av lesing, skriving og data	8	186	8 540	46	40	12	120
	Kombinasjon av regning og data	3	62	2 082	34	24	18	48
	Kombinasjon av lesing, skriving, regning og data	11	274	13 370	49	25	15	216
Totalt studieforbund		32	689					
Unge voksne	Kombinasjon av lesing, skriving, regning og data**	5	50	-	-	-	-	-
Nav-prosjekter	Kombinasjon av lesing, skriving, regning og data	1	16	4 000	250	250	250	250
BNL-prosjekter	Kombinasjon av lesing, skriving, regning og data	3	36	2 383	66	80	35	88
Varehandelsprosjekter	Data	1	16	320	20	20	20	20
	Lesing og skriving	1	32	640	20	20	20	20
	Regning	1	9	180	20	20	20	20
	Kombinasjon av lesing, skriving og data	2	171	12 300	72	100	20	100
	Kombinasjon av lesing, skriving, regning og data	2	24	1 020	43	50	20	50
Totalt varehandelsprosjekter		16	354					
Totalt særskilte satsninger		48	1 043					

* Alle tall er per 7. januar 2011.

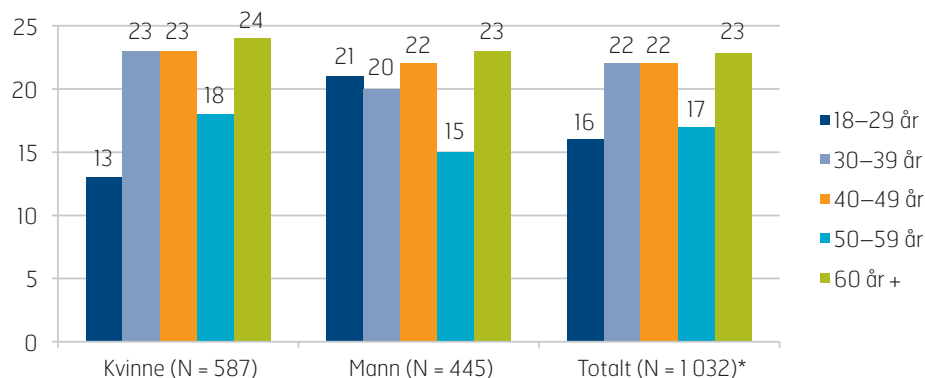
**På disse prosjektene er det ikke registrert hvor mange timer kursene varer.

lavere andel deltakere, mens andelen som er 60 år og over ligger på 23 prosent totalt, og dermed på nivå med de som er 30-39 og 40-49 år. I den ordinære satsningen var det bare 10 prosent som var 60 år eller eldre.

Mange av deltakerne - 33 prosent - har ikke registrert noen utdanning. Det er derfor vanskelig å si noe sikkert om utdanningsfordelingen blant deltakerne. Det ser imidlertid ut til å være en overvekt av personer med grunnskole og med yrkesfaglig videregående skole, slik som i de ordinære prosjektene.

17 prosent av deltakerne i de særskilte satsningene i 2009 hadde minoritetsspråklig bakgrunn. Som i de ordinære prosjektene var det kurs som fokuserte på lesing og skriving som hadde den høyeste andelen minoritetsspråklige deltakere (54 prosent), mens på rene data- og regnekurs hadde henholdsvis 8 og 7 prosent av deltakerne minoritetsbakgrunn.

Figur 7.3.1 Deltakerstatistikk i 2009 ved særskilte satsninger: alder og kjønn, i prosent

*I tillegg til disse var det to deltakere med uoppgitt alder, og ni personer under 18 år.

Tabell V1 Institusjoner for høyere utdanning

Private høyskoler

Ansgar Teologiske Høgskole

Barratt Due Musikk institutt

Bergen Arkitekt Skole

Betanien diakonale høgskole

Campus Kristiania

Den norske Balletthøgskole

Den norske Eurytmihøgskole

Diakonhjemmet høgskole

Dronning Mauds Minne Høgskole

Fjellhaug Misjonshøgskole

Haraldsplass diakonale høgskole

Høgskolen i Staffeldtsgate

Høgskulen for landbruk og bygdenæringar

Høgskolen Diakonova

Høgskolen for Ledelse og Teologi

Lovisenberg diakonale høgskole

Mediehøgskolen Gimlekollen

Norges Informasjonsteknologiske Høgskole

Norsk Lærerakademi Høgskolen

Norsk Lærerakademi Lærerhøgskolen

Rogaland Høgskole

Rudolf Steinerhøgskolen

Statlige høyskoler

Høgskolen Stord/Haugesund

Høgskolen i Akershus

Høgskolen i Bergen

Høgskolen i Bodø

Høgskolen i Buskerud

Høgskolen i Finnmark

Høgskolen i Gjøvik

Høgskolen i Harstad

Høgskolen i Hedmark

Høgskolen i Lillehammer

Høgskolen i Molde

Høgskolen i Narvik

Høgskolen i Nesna

Høgskolen i Nord-Trøndelag

Høgskolen i Oslo

Høgskolen i Sør-Trøndelag

Høgskolen i Telemark

Høgskolen i Vestfold

Høgskolen i Ålesund

Høgskolen i Østfold

Høgskulen i Sogn og Fjordane

Høgskulen i Volda

Samisk høgskole

Private vitenskapelige høyskoler

Det teologiske menighetsfakultetet

Handelshøgskolen BI

Misjonshøgskolen

Statlige vitenskapelige høyskoler

Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo

Norges handelshøgskole

Norges idrettshøgskole

Norges musikkhøgskole

Norges veterinærhøgskole

Universiteter

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Universitetet for miljø- og biovitenskap

Universitetet i Agder

Universitetet i Bergen

Universitetet i Oslo

Universitetet i Stavanger

Universitetet i Tromsø

Kunsthøyskoler

Kunsthøgskolen i Bergen

Kunsthøgskolen i Oslo

Referanser

Bjørnstad, Roger, Dennis Fredriksen, Marit L. Gjelsvik og Nils Martin Stølen (2008): Tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft etter utdanning, 1986–2025. Rapport 2008/29, Statistisk sentralbyrå.

Bjørnstad, Roger, Marit L. Gjelsvik, Anna Godøy, Inger Holm og Nils Martin Stølen (2010): Demand and supply of labor by education towards 2030. Linking demographic and macroeconomic models for Norway. Rapport 39/2010, Statistisk sentralbyrå.

Brandt, Ellen, Taran Thune og Odd Bjørn Ure (2009): Tilbud og etterspørsel av etter- og videreutdanning i Norge: en analyse av status, strategier og samspill. Rapport 6/2009, NIFU STEP/Fafo.

Guthu, Lene og Karl Bekkevold (2008): Vox-speilet 2008 – voksnes deltakelse i opplæring. Vox.

Kunnskapsdepartementet (2011): http://utdanning.no/tema/utdanning/nyttig_informasjon/fakta_om_voksenopplæring

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) (sist endret: 1.8.2010): Kapittel 4A. Opplæring spesielt organisert for vaksne.

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) (sist endret: 1.8.2010): § 13-3. Plikt for fylkeskommunen til å sørge for vidaregåande opplæring.

Rundskriv H-20/05. Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven). Kommunal- og regionaldepartementet.

NOU (2007): 11: Studieforbund – læring for livet

Utdanningsdirektoratet (2008): Oversikt over Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06) http://www.udir.no/Artikler/_Lareplaner/Meldingar-og-styringsdokument/

Vox (2009): Opplæring for voksne. Vox.

Vox-speilet er en årlig statistikkrapport som viser data fra hele landet om voksnes deltakelse i opplæring. Rapporten presenterer statistikk fra formell utdanning og ikke-formell opplæring, som er helt eller delvis finansiert av offentlige midler. Statistikken viser hvor mange som deltar i opplæring, hvem de er og hva de deltar på.

Statistikkområder:

- voksne i grunnskolen
- norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere
- voksne i videregående opplæring
- voksne i høyere utdanning
- studieforbund og fjernundervisning
- Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA)

Du kan finne mer statistikk på [vox.no/statistikkbanken](https://www.vox.no/statistikkbanken)